

Promjene u sustavu poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2020. godine

Brkić, Ira

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:915166>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-06**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski diplomski studij poslovne ekonomije

**PROMJENE U SUSTAVU POREZA NA DOHODAK U
REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2020.
GODINE**

Diplomski rad

Ira Brkić

Zagreb, rujan, 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski diplomski studij poslovne ekonomije

**PROMJENE U SUSTAVU POREZA NA DOHODAK U
REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2020.
GODINE**

**The analysis of personal income tax changes in Croatia in the
period from 1994. to 2020.**

Ira Brkić, 0067545160

Mentorica: Doc. dr. sc. Dajana Barbić

Zagreb, rujan, 2020.

Ira Brkić

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 15. rujna 2020.

Ira Brkić

SADRŽAJ

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI.....	1
SUMARRY AND KEY WORDS	2
1. UVOD	3
1.1. Predmet i cilj rada.....	3
1.2. Izvori podataka i metodologija istraživanja	3
1.3. Struktura rada	3
2. OBILJEŽJA I VAŽNOST JAVNIH PRIHODA.....	4
2.1. Vrste javnih prihoda	4
2.2. Pojmovno određenje i karakteristike poreza	7
2.3. Vrste poreza.....	11
2.4. Ciljevi oporezivanja	17
3. POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	20
3.1. Razvoj i karakteristike poreza na dohodak.....	20
3.2. Porezni obveznik.....	26
3.3. Porezna osnovica.....	28
3.4. Porezne stope.....	31
3.5. Uloga poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj.....	33
4. PROMJENE U SUSTAVU POREZA NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ	36
4.1. Promjene u sustavu poreza na dohodak u razdoblju od 1994. do 2005. godine.....	36
4.2. Promjene u sustavu poreza na dohodak u razdoblju od 2005. do 2017. godine.....	43
4.3. Porezna reforma 2017.-2020. godine i njen utjecaj na oporezivanje dohotka.....	47
5. ZAKLJUČAK	54
LITERATURA.....	56
POPIS TABLICA.....	58
POPIS SLIKA	58
ŽIVOTOPIS	59

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Suvremena država je porezna država, a porez na dohodak jedan je od najznačajnijih poreznih prihoda svake suvremene države. Prema tome, važno je analizirati važnost, izdašnost i implikacije poreza na dohodak. Tema ovog diplomskog rada su promjene i reforme u sustavu poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj. Cilj rada je analizirati sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2020. godine i istražiti utjecaj poreznih promjena na visinu poreznog rizika te visinu prosječne neto plaće. U radu se razmatraju sve karakteristike i posebnosti ovog poreznog oblika te se analizira utjecaj promjena u poreznim stopama, poreznim razredima, osobnim odbicima i sl. tijekom različitih razdoblja hrvatske povijesti na visinu isplaćene neto plaće. Za izradu ovog rada korišteni su sekundarni izvori podataka prikupljeni iz relevantnih znanstvenih i stručnih članaka i knjiga te internetskih stranica i dostupnih baza podataka. U radu su korištene sljedeće metode istraživanja: deskripcija, klasifikacija, sinteza, analiza i dedukcija.

Ključne riječi: porezni sustav, porezi, porez na dohodak, porezna reforma

SUMARRY AND KEY WORDS

The modern state is a tax state and the income tax is one of the most significant tax revenues of any modern state. Therefore, it is important to analyze the importance, bounty and implications of personal income tax. The topic of this thesis are changes and reforms of personal income tax system in Croatia. The aim of the paper is to analyze the income tax system in the Republic of Croatia in the time period from 1994. – 2020. and to investigate the impact of tax changes on the level of tax risk and the amount of average net salary. This paper discusses all the characteristics and specialities of this form of taxation and analyzes the impact of changes in tax rates, tax classes, personal deductions, etc. during different periods of Croatian history on the level of paid net salary. Secondary data sources collected from relevant scientific and professional articles and books, as well as websites and available databases, were used to prepare this paper. The following research methods were used in the paper: description, classification, synthesis, analysis and deduction.

Key words: tax system, taxes, income tax, tax reform

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Porezni sustav Republike Hrvatske je mlad porezni sustav koji postoji od osamostaljenja države. Suvremena država je porezna država te se porezi prije svega koriste za financiranje javnih potreba. Iako je poželjno da se porezni sustav ne mijenja često, post-tranzicijske i mlade zemlje sklone su poreznim reformama. U Hrvatskoj su u posljednjih 27 godina provedene brojne reforme, izmjene i dorade poreznih zakona te je u ovom radu analiziran njihov utjecaj na oporezivanje dohotka. Cilj ovog rada je analizirati sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2020. godine i istražiti utjecaj poreznih promjena na visinu poreznog rizika te visinu prosječne neto plaće.

1.2. Izvori podataka i metodologija istraživanja

Za izradu ovog rada korišteni su sekundarni izvori podataka prikupljeni iz relevantnih znanstvenih i stručnih članaka i knjiga te internetskih stranica i objavljenih baza podataka. U radu su korištene sljedeće metode istraživanja: deskripcija, klasifikacija, sinteza, analiza i dedukcija.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad podijeljen je u pet poglavlja. Prvo poglavlje je uvod u kojem su navedeni predmet i ciljevi rada, izvori podataka te struktura rada i metode istraživanja. U drugom i trećem poglavlju definirani su javni prihodi i specifičnosti poreza kao najvažnije vrste javnih prihoda. Također, identificirani su i svi elementi poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj. U četvrtom dijelu rada su analizirane promjene u sustavu poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2020. godine i njihov utjecaj na izloženost poreznih obveznika poreznom riziku i visinu isplaćenih neto plaća. Naposljetku, u posljednjem, petom dijelu rada izneseni su zaključci provedene analize.

2. OBILJEŽJA I VAŽNOST JAVNIH PRIHODA

2.1. Vrste javnih prihoda

Javni prihodi, naravno ne u obliku kakvog danas poznajemo, datiraju iz davne prošlosti. Primjerice, još davne 335. godine prije Krista, Ksenofot, poznati grčki vojnik, filozof i književnik napisao je djelo „O prihodima“ gdje već tada počinju rasprave o javnim financijama (Šimurina i sur., 2018.). Također, poznati ekonomisti novijih razdoblja kao što su Adam Smith sa svojim djelom „Bogatstvo naroda“ te David Ricardo s „O načelima političke ekonomije i oporezivanja“ daju svoj doprinos izučavanju općenito javnih financija, ali i javnih prihoda (Šimurina i sur., 2018.).

Javne prihode možemo definirati kao „...novčani prihod države koji služi za podmirenje javnih potreba te se ubiru periodično i to ponajviše iz dohotka, odnosno u pravilu iz obnovljivih prihoda, dok se iznimno ubiru i iz imovine.“ (Šimurina i sur., 2018.). Javni prihodi se u suvremeno vrijeme razlikuju od države do države, a na njih utječu različiti čimbenici od kojih su možda najvažniji centralizacija ili decentralizacija, uloga države, broj stanovnika kao i veličina teritorijalnog prostora države, zaduženost države, broj nezaposlenih i slično (Šimurina i sur., 2018.).

Više je poznatih vrsta javnih prihoda no u ovom radu fokus će biti na sljedećoj podjeli koja je jedna od najsuvremenijih te je u tom smislu relevantnija. Dakle, javni prihodi mogu se podijeliti na izvorne, odnosno vlastite i neizvorne, odnosno izvedene, redovite i izvanredne, namjenske i nenamjenske te prihode širih i užih teritorijalnih jedinica (Šimurina i sur., 2018.).

Izvorni, vlastiti ili kako se još nazivaju originarni prihodi su oni prihodi koje država ostvaruje na temelju svoje vlastite gospodarske djelatnosti, odnosno na temelju poslovanja poduzeća koja su u njenom vlasništvu, a koja se nazivaju javnim poduzećima kao što u Hrvatskoj imamo primjer Hrvatskih autocesta (Šimurina i sur., 2012.). „Ova vrsta prihoda se formalno

razlikuje od poreza i ostalih neporeznih prihoda države te u ukupno ubranim приходima suvremenih zemalja čini svega oko 3%.“ (Šimurina i sur., 2018.).

S druge strane neizvorne, izvedene ili derivativne prihode država ubire od svojih poreznih obveznika, a svaka zemlja samostalno može odlučivati na koji način će ubirati takve prihode te koje će vrste i elemente javnih prihoda koristiti osim ako nema potpuni fiskalni suverenitet kao što je primjer Hrvatske od kada je pristupila Europskoj Uniji (Šimurina i sur., 2012.). U izvedene se prihode također ubrajaju i prihodi od javnih zajmova (ROLLER, 2009.) iako oni imaju i karakteristike javnih rashoda „...jer u trenutku zaključenja predstavlja prihod, a u trenutku vraćanja rashod.“ (Šimurina i sur., 2018.).

Redoviti prihodi dominantno se koriste za podmirenje redovitih rashoda te se ubiru iz izvora koji su ekonomski obnovljivi (Šimurina i sur., 2012.). Redoviti rashodi koji se podmiruju ovim приходima mogu biti primjerice, obrazovanje, socijalna skrb i sl. (Šimurina i sur., 2018.). Ovakvi prihodi ubiru se tijekom duljeg razdoblja, odnosno neprekidno pritijeću u državni proračun i to prema određenim vremenskim intervalima (ROLLER, 2009.).

Izvanredni prihodi kao što i sam naziv govori ubiru se izvanredno, odnosno samo povremeno npr. samo tijekom jedne godine i služe za podmirenje onih potreba države koje se javljaju u posebnim okolnostima kao što su neke prirodne katastrofe poput potresa (Šimurina i sur., 2012.). U Hrvatskoj je takav porez bio uveden tijekom financijske krize u obliku dodatnog poreza na dohodak ili tzv. kriznog poreza, a ukinut je izlaskom iz recesije (Šimurina i sur., 2018.).

Namjenski prihodi su oni prihodi kod kojih država unaprijed odluči za što će ih koristiti, dakle unaprijed imaju određenu namjenu. Značajniji namjenski prihodi u Hrvatskoj su doprinosi npr. za zdravstveno ili mirovinsko osiguranje ili donacije. Nazivaju se još i destiniranim приходima pri čemu sam naziv govori da imaju određenu „destinaciju“ trošenja (Šimurina i sur., 2012.).

Nenamjenski prihodi su oni koji nemaju namjenu trošenja unaprijed određenu već se koriste za podmirenje svih javnih potreba. Uglavnom se tu radi o porezima te porezni obveznici prilikom ubiranja ovakve vrste poreza ne znaju za što će se točno njihova sredstva koristiti. Upravo zbog tih razloga porezni obveznici ponekad pružaju otpor kod ovakve vrste oporezivanja, jer im ono smanjuje sredstva koja mogu trošiti za svoju osobnu potrošnju ili možda štednju, a nisu ni sigurni za koju svrhu će sredstva biti utrošena te podržavaju li ju. Bez obzira na sve to u suvremenim sustavima i dalje prevladava upravo ova vrsta javnih prihoda (Šimurina i sur., 2018.).

Prihodi širih teritorijalnih jedinica su „...prihodi čije pravo ubiranja ima središnja država npr. državni porezi u poreznom sustavu Republike Hrvatske.“ (Šimurina i sur., 2018.). „U većini suvremenih država šire teritorijalne jedinice imaju isključive ovlasti uvođenja poreza, doprinosa, pristojba i drugih davanja, a uže teritorijalne jedinice, iako imaju pravo samostalno ubirati i trošiti određene vrste prihoda, mogu eventualno samo utjecati na postojanje određenih olakšica ili visinu poreznog opterećenja.“ (Šimurina i sur., 2018.) Navedeno vrijedi i za Republiku Hrvatsku u kojoj gradovi i općine mogu određivati visinu neke porezne obveze koja će biti samo njihov prihod međutim imaju određena ograničenja kao primjerice kod prireza porezu na dohodak gdje ne mogu ići iznad poreznih stopa koje su propisane (Šimurina i sur., 2018.).

S druge strane prihode užih teritorijalnih jedinica smiju ubirati i trošiti uže jedinice, u cijelosti ili djelomično, npr. u Hrvatskoj gradski ili općinski porezi (Šimurina i sur., 2018.). Također, valja spomenuti da postoje i zajednički porezi npr. porez na dohodak koji se dijeli između središnje države i lokalne države kao što postoje i županijski porezi (npr. porez na nasljedstva) koji se ubiru na razini županije te gradski ili općinski porezi (npr. prirez porezu na dohodak) čije pravo trošenja imaju gradovi i općine za podmirenje svojih potreba (Šimurina i sur., 2012.). „Ovakav sustav diobe prihoda naziva se mješovitim sustavom jer teritorijalne jedinice raspolažu i s vlastitim prihodima, ali sudjeluju i u sustavu diobe prihoda s drugim teritorijalnim jedinicama, odnosno u njima participiraju.“ (Šimurina i sur., 2012.)

Uz navedenu podjelu postoji još jedna često primjenjivana, a to je podjela javnih prihoda na porezne prihode i neporezne prihode (Šimurina i sur., 2012.). U porezne se prihode ubrajaju sve vrste poreza kao što su primjerice porez na dobit i dohodak ili pak porez na dodanu vrijednost dok se u skupinu neporeznih prihoda mogu uključiti doprinosi, primjerice za mirovinsko i zdravstveno osiguranje te ostali neporezni javni prihodi kao što su kazne i donacije (Šimurina i sur., 2018.).

2.2. Pojmovno određenje i karakteristike poreza

Porezi s različitom ulogom u sustavu prihoda javljaju se još od davnih vremena. U antičkoj Grčkoj i Rimu porezi su shvaćani „...kao obveza davanja pokorenih zemalja pobjedniku, iako je i od tog pravila bilo iznimaka, pogotovo u kasnijem razdoblju.“ (ROLLER, 2009.). Sve do početka Prvog svjetskog rata do izražaja su dolazila tri osnovna obilježja poreza, a to su: „...porezi služe za prikupljanje prihoda kojima se pokrivaju financijske potrebe javnog sektora; porezi su prisilno opterećenje ekonomskih snaga fizičkih i pravnih osoba i porezi su davanja nasuprot kojih ne stoji nikakva direktna protučinidba.“ (Jelčić, 2018.).

Danas postoje mnoge definicije poreza koje su djelomice različite, ali istovremeno sadržavaju zajedničke elemente (Jelčić, 2018.). Montesquieu, politički mislilac i pisac, definirao je poreze kao „...dio imetka koji svaki građanin daje državi da drugi dio može sigurno posjedovati.“. A. Wagner, austrijski znanstvenik porez definira kao „...prisilni doprinosi gospodarskih jedinica, dijelom za pokriće zajedničkih državnih potreba i javnih izdataka, a dijelom služi za drugačiju raspodjelu nacionalnog dohotka.“ (Šimurina i sur., 2012.).

S obzirom da se može zaključiti kako ne postoji opća definicija poreza oni se definiraju kroz svoje karakteristike (Šimurina i sur., 2012.). Da bi se neko davanje moglo nazvati porezom postoje određene karakteristike koje to davanje opisuju, a koje se mogu podijeliti na obigatorne koje imaju povezanost s prihodom koji ga svrstava među poreze te fakultativne koje su najčešće povezane uz poreze, ali nisu njegove nužne determinante (Jelčić, 2018.).

Obligatorne karakteristike poreza ubrajaju sljedeće: prisilnost poreza, derivativnost, odnosno izvedenost poreza, nepovratnost poreza, odsutnost neposredne naknade te činjenica da se porezi ubiru u javnom interesu (Jelčić, 2018.).

Prisilnost poreza je „...obilježje poreza koje znači da se jednom uvedeni porez mora platiti, da je njegovo plaćanje za porezne obveznike postalo obvezno, a neispunjavanje te obveze rezultirat će predviđenim sankcijama.“ (Jelčić, 2018.). Ovo obilježje poreza je povezano s njegovom naplatom te su u današnjem vremenu parlamentarizma i u suvremenim državama porezi prisilni u trenutku dospelje, a ne naplaćene porezne obveze (Šimurina i sur., 2018.). Ovo ukratko znači da država može primijeniti ovrhu tek kada utvrdi da porezni obveznik nije ispunio svoju poreznu obvezu u ugovorenom vremenu (Šimurina i sur., 2018.).

Izvedenost ili derivativnost poreza može se opisati kao obilježje poreza u s vezi s činjenicom da na temelju svog fiskalnog suvereniteta država ima pravo ubirati poreze. Pri njihovom ubiranju od poreznih obveznika dolazi do promjene vlasničkih odnosa, odnosno smanjuje se ekonomska snaga gospodarskih subjekata ili pak fizičkih osoba te je u tom smislu porezna obveza za njih uvijek teret (Šimurina i sur., 2018.). „Porezi nisu prihodi koje država ostvaruje na osnovi nekog drugog pravnog naslova...“ (Jelčić, 2018.), osim onog koje joj proizlazi iz fiskalnog ili poreznog suvereniteta, „...kao što su to npr. oni koje prikuplja na osnovi prava vlasništva ili u ulozi poduzetnika...U takvom slučaju radi se o tzv. originarnim (izvornim prihodima).“ (Jelčić, 2018.).

Nepovratnost poreza je karakteristika poreza koja se ogleda u činjenici da jednom prikupljeni porezi postaju vlasništvo države, odnosno da dolazi do trajne promjene vlasništva nad tim sredstvima (Šimurina i sur., 2012.). Dakle, ti iznosi se više ne vraćaju osobama koje su ih platile te na taj način smanjile svoju ekonomsku snagu već su u trajnom vlasništvu države koja onda određuje u kojem smjeru će sredstva trošiti te kojim korisnicima i namjenama će ih rasporediti (Jelčić, 2018.).

Obilježje koje je značajno upravo za poreze u odnosu na druge prihode države je odsutnost porezne naknade (Jelčić, 2018.). Javnim dobrima, čije korištenje osigurava država, se mogu koristiti svi, a ne samo oni koji su poreze platili što u ovom slučaju znači da „...ne možemo od države tražiti neku izravnu protuuslugu zbog činjenice da smo platili porez...Dakle, porezima se financiraju različite vrste rashoda koji služe za podmirenje širokog spektra javnih potreba, a pravo da se njima koriste imaju svi, neovisno o tome jesu li platili porez ili nisu.“ (Šimurina i sur., 2018.).

Kao posljednja, no ne i najmanje važna obligatorna karakteristika poreza, javlja se činjenica da se porezi ubiru u javnom interesu. Ovo je jedna od značajnijih karakteristika poreza za njegovo razumijevanje. Porezi, odnosno prihodi prikupljeni na temelju njih, služe isključivo za podmirenje javnih potreba, odnosno zadovoljavanje javnog interesa, a ne koriste se za zadovoljavanje privatnih interesa određene skupine osoba (Jelčić, 2018.). Politika u konačnici odlučuje hoće li se ispuniti javne potrebe i koje, a to dakako ovisi i o odnosu pojedinca i države (Šimurina i sur., 2018.).

Fakultativne karakteristike poreza su nedestiniranost poreza i činjenica da su porezi novčani prihodi države. Nedestiniranost se može objasniti kao situacija u kojoj nije unaprijed odlučena namjena korištenja određenog poreza koji se ubire jer će se on koristiti za podmirenje široke lepeze javnih potreba i izvršavanje javnih rashoda. Naravno, postoje situacije, a u današnje vrijeme ih je i sve više, kada prihodi određenog poreza imaju svoju namjenu, odnosno ona je unaprijed točno utvrđena (Jelčić, 2018.). Prednost nedestiniranosti poreza je situacija u kojoj država može prikupiti manje prihoda od određenog poreza pa u tom mjesecu, primjerice, samo prenamijeni drugi prihod drugog poreznog oblika za financiranje određene potrebe (Šimurina i sur., 2018.). Postoje i prednosti uvođenja destiniiranog poreza koji je u Hrvatskoj bio uveden kao „krizni“ porez na dohodak kako bi se ublažili negativni recesijski učinci na gospodarstvo te je ukinut izlaskom iz recesije, odnosno kada je potreba za njime nestala (Šimurina i sur., 2012.).

Iako se danas, u suvremenim državama isticanje poreza kao novčanog prihoda države čini nebitnim spominjati i to je jedna od njegovih fakultativnih karakteristika (Jelčić, 2018.). Ono

što ovo obilježje iskazuje je činjenica da se porezi u pravilu ubiru u novcu (Šimurina i sur., 2012.). Međutim, postoje neke iznimne situacije kada država poreze može ubirati i u naturi, a neke od tih su elementarne nepogode ili ratno stanje u državi (Jelčić, 2018.).

Iz svega navedenog može se zaključiti kako porezi predstavljaju najvažnije prihode državnog proračuna, a njihova važnost dolazi do značaja i kada se govori o sudjelovanju prihoda ubranih oporezivanjem u BDP-u države koje je vrlo veliko u suvremenim zemljama (Jelčić; Jelčić, 1998.). U tablici 1 prikazani su porezi kao dio BDP-a u odabranim zemljama članicama OECD-a koje su ujedno i članice Europske Unije.

Iz podataka prikazanih u tablici, može se primijetiti kako Francuska i Danska imaju najveći udio poreza u bruto domaćem proizvodu te da danas, za razliku od prošlog stoljeća u kojem se taj postotak kretao do 10%, malo koja država ima manje od 30% udjela poreza u BDP-u (Švicarska, SAD, Turska...). Jedan od temeljnih uzroka takvog povećanja je i povećanje javnih rashoda što posljedično utječe na povećanje javnih prihoda, odnosno, poreza kao njegove najvažnije komponente kako bi se ti povećani javni rashodi mogli zadovoljiti i podmiriti (Jelčić; Jelčić, 1998.).

Tablica 1 Porezi kao dio BDP-a u odabranim članicama OECD-a i EU

Promatrane zemlje:	2016.	2017.	2018.
Austrija	41,9	41,8	42,2
Belgija	43,9	44,5	44,8
Češka	34,2	34,9	35,3
Danska	45,7	45,7	44,9
Estonija	33,5	32,8	33,2
Finska	44,0	43,3	42,7
Francuska	45,4	46,1	46,1
Njemačka	37,4	37,6	38,2

Grčka	38,7	38,9	38,7
Mađarska	39,1	38,2	36,6

Izvor: Izradila autorica na temelju Revenue Statistics 2019.

2.3. Vrste poreza

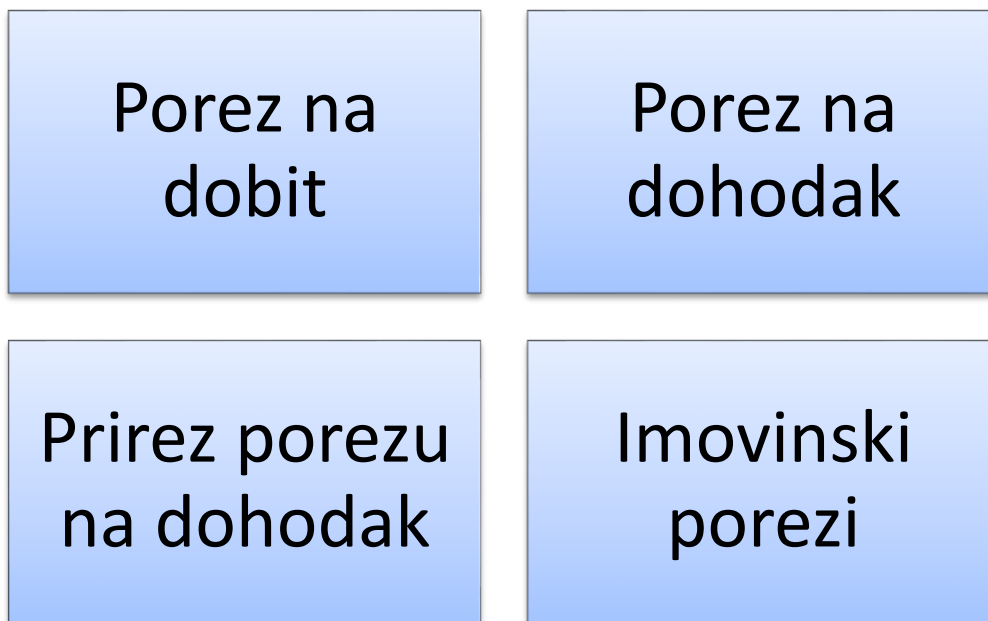
U literaturi postoji više načina klasificiranja poreza. U ovom radu bit će korištene dvije klasifikacije poreza i to klasifikacija poreza na izravne i neizravne te klasifikacija poreza na državne, županijske, gradske ili općinske i zajedničke poreze (Jančiev; Supić; Živković, 2009.).

Klasifikacija poreza na izravne (direktne) i neizravne (indirektne) odgovara na pitanje koji je povod oporezivanju (Jelčić, 2018.). Ovakva podjela poreza ima utjecaj na visinu različitih oblika BDP-a, odnosno bruto domaćeg proizvoda. „...što se više poreza ubraja u indirektne, to će ceteris paribus nacionalni dohodak biti manji (smanjuje se dobit!).“ (Brümmerhoff, 1996.) Pri razlikovanju direktnih od indirektnih poreza uzimaju se obzir čimbenici poput gospodarskog subjekta koji plaća porez te mogućnost odbitka poreza. Problematika prevaljivosti poreza podrazumijeva da se indirektni porezi mogu prevaliti na drugu osobu putem cijene dok direktni to ne mogu (Brümmerhoff, 1996.). Nasuprot tome, postoje stajališta koja tvrde da su svi porezi prevaljivi, primjerice „...porez na dohodak, koji bi prema samoj biti tog poreza trebao snositi sam porezni obveznik, ipak se može prevaliti, npr. u iznosu najamnine za poslovni prostor...“ (Jelčić, 2018.).

Izravni (direktni) su oni porezi „...kod kojih je oporezivanje povezano izravno s osobom poreznog obveznika (fizičkom ili pravnom osobom) i gdje nema razlike između poreznog obveznika i poreznog destinara, odnosno to su oni porezi kod kojih nije došlo do prevaljivanja.“ (Šimurina i sur., 2018.). Ukratko, to znači da osoba koja je zakonski obvezana porez platiti je ista osoba kod koje je došlo do smanjenja ekonomske snage i ona snosi teret poreza (Šimurina i sur., 2018.). Ovi porezi su kompleksni za primjenu „...jer se kod njih

javlja problem međunarodnog dvostrukog oporezivanja ako su poslovni, životni ili gospodarski interesi poreznog obveznika povezani s inozemstvom.“ (Šimurina i sur., 2012.). Kod oporezivanja ovih vrsta poreza, primjerice poreza na dohodak, nije bitno što će porezni obveznik s njime učiniti: hoće li ga namijeniti za potrošnju, kupnju određenih nekretnina, štednju ili nešto slično (Jelčić, 2018.). U ovu kategorizaciju poreza se mogu ubrojiti porez na dohodak, porez na dobit, ali i imovinski porezi (Šimurina i sur., 2012.).

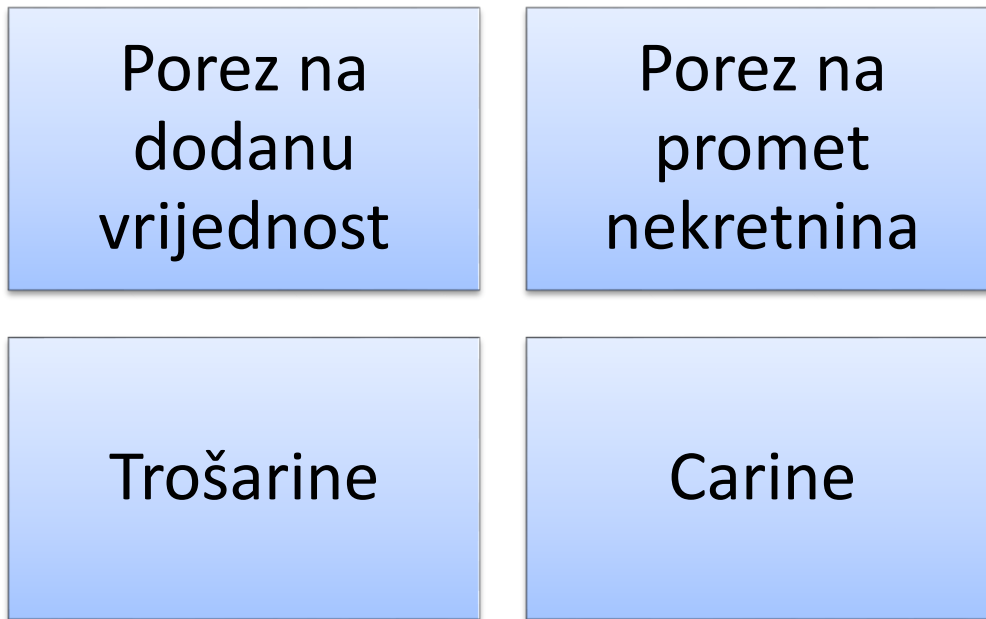
Slika 1 Najznačajnije vrste izravnih poreza

Izvor: Izradila autorica na temelju Šimurina i sur., 2018.

Neizravni (indirektni) porezi su oni koje u najvećem broju slučajeva „...ne snosi osoba koja je u zakonu navedena kao porezni obveznik (osoba koja uplaćuje porez u državni proračun), već ih ona prevaljuje na druge osobe. Primjenom neizravnih poreza, porezni obveznici, kroz cijenu svojih dobara i usluga prevaljuju porezni teret na krajnje potrošače.“ (Šimurina i sur., 2018.). Indirektni porezi su također oni koji se plaćaju iz dohotka, ali ne zbog činjenice da on postoji već kada je on u svom dinamičnom stanju, odnosno kada se troši (Jelčić, 2018.). Kao najčešći primjeri ovakvih poreza javljaju se porez na dodanu vrijednost i trošarine (Jelčić, 2018.).

Slika 2 Najznačajnije vrste neizravnih poreza

Izvor: Izradila autorica na temelju Šimurina i sur., 2018.

Jedna od mogućih klasifikacija poreza je ona na državne, lokalne (županijske, gradske ili općinske) i zajedničke poreze (Šimurina i sur., 2012.).

U državne poreze ubraja se porez na dobit. To je vrsta izravnog poreza za oporezivanje dobiti pravnih osoba (Šimurina i sur., 2012.). U Republici Hrvatskoj porez na dobit plaća se po stopi od 12% ukoliko je obveznik u poreznom razdoblju ostvario prihode do 7.500.000,00 kuna ili po stopi od 18% ako su prihodi jednaki ili premašuju iznos od 7.500.000,01 kuna (Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2020.).

Porez na dodanu vrijednost ili skraćeno, poznatiji kao PDV također pripada skupini državnih poreza te se može smatrati jednim od najznačajnijih poreza u Republici Hrvatskoj. PDV je jedan od oblika općeg poreza na promet (Šimurina i sur.). Predstavlja suvremeni oblik oprezivanja, a njegova posebnost je u činjenici da se zaračunava u svim fazama i svim sudionicima, ali teret ovog oblika poreza snosi krajnji korisnik nekog proizvoda ili usluge (Jančiev; Supić; Živković, 2009.). PDV u Hrvatskoj obračunava se prema tri porezne stope i

to od 25%, 13% i 5% (Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2020.). U tablici 2 navedeni su neki proizvodi i usluge kod kojih se porez na dodanu vrijednost obračunava prema sniženim stopama od 13% i 5%. Ovo je samo skraćeni prikaz da bi se dobio generalni dojam, a u Zakonu o porezu na dodanu vrijednost je detaljan popis svih proizvoda raspoređenih po stopama.

Tablica 2 Primjeri proizvoda na koje se obračunavaju snižene stope poreza na dodanu vrijednost

13%	5%
Usluge smještaja i smještaja s doručkom, polupansiona ili punog pansiona u hotelima ili objektima slične namjene	Sve vrste kruha, sve vrste mlijeka koje se stavlja u promet pod istim nazivom u tekućem stanju, svježe, pasterizirano...
Jestiva ulja i masti biljnog i životinjskog podrijetla	Knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, obrazovnog, kulturnog sadržaja
Dječje sjedalice za automobile, dječje pelene te dječja hrana i prerađena hrana na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu	Lijekovi koji imaju odobrenje nadležnog tijela za lijekove i medicinske proizvode
Ulaznice za koncerte	Kinoulaznice
Urne i ljesovi	Znanstveni časopisi
Sadnice i sjemenje	Medicinska oprema, pomagala i druge sprave koje se koriste za ublažavanje liječenja invalidnosti
Gnojiva i pesticidi te drugi agrokemijski proizvodi	Novine novinskog nakladnika koji ima statut medija, koje izlaze dnevno...

Izvor: Izradila autorica na temelju Zakona o PDV-u, 2020.

U državne poreze ubrajaju se još i posebni porezi i trošarine kao što su: posebni porez na motorna vozila, posebni porez na kavu i bezalkoholna pića, porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila te trošarinski sustav

oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije (Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2020.).

U kategoriju lokalnih poreza u Hrvatskoj se ubrajaju županijski i gradski ili općinski porezi. Županijski porezi su porezi na nasljedstva i darove (plaćaju se po stopi od 4% u RH), porezi na cestovna motorna vozila (ova kategorija poreza ne plaća se po stopi već po snazi motora iskazanog u kW i starosti vozila), porezi na plovila (koji se također ne plaćaju po stopi već ovisno o dužini plovila u metrima, ima li ono kabinu ili nema te o snazi motora u kW) i porezi na automate za zabavne igre (mjesečno 100 kuna po automatu) (Zakon o lokalnim porezima, 2017.).

Gradski ili općinski porezi su prirez porezu na dohodak (čiju stopu utvrđuje predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave, u Gradu Zagrebu ona iznosi 18%), porez na potrošnju (predmet oporezivanja su alkoholna pića, prirodna i specijalna vina te pivo i bezalkoholna pića u ugostiteljskim objektima, a stopa po kojoj se obračunava je 3%), porez na kuće za odmor (plaća se po kvadratnom metru korisne površine i to u rasponu od 5 do 15 kuna), porez na korištenje javnih površina (odluku o iznosu donosi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave) te porez na promet nekretnina (koji se plaća po stopi od 3%) (Zakon o lokalnim porezima, 2017.).

Kategoriji zajedničkih poreza donedavno je pripadao porez na promet nekretnina no stupanjem na snagu novog Zakona o porezu nekretnina 1. siječnja 2019. godine ova vrsta poreza se smatra gradskim ili općinskim dok u kategoriji zajedničkih poreza i dalje ostaje porez na dohodak o kojem će se detaljnije govoriti u trećem dijelu ovog rada (Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2019.).

U tablici 3 prikazano je ostvarenje državnog proračuna Republike Hrvatske u 2015., 2016., i 2017. godini u skraćenom obliku u pogledu prihoda. Na temelju obrađenih podataka vidljivo je kako su upravo porezi najznačajniji prihod države što potvrđuje prethodne navode o njihovoj važnosti za funkcioniranje države u cjelini te njene mogućnosti podmirenja javnih

potreba. Prihodi od poreza iz godine u godinu rastu u većim iznosima od ostalih državnih prihoda koji također bilježe rast no ne preznačajan (Na temelju Statističkog ljetopisa, 2018.).

Tablica 3 Ostvarenje državnog proračuna 2015., 2016. i 2017. godine

	2015. (u tis. kn)	2016. (u tis. kn)	2017. (u tis. kn)
PRIHODI	116.388.738	116.388.738	121.153.900
Porezi	68.280.769	71.958.532	75.504.280
Socijalni doprinosi	22.853.390	22.194.307	23.206.071
Pomoći	10.025.563	13.923.159	13.747.584
Ostali prihodi	7.951.157	8.312.740	8.695.965

Izvor: Izradila autorica na temelju Statističkog ljetopisa 2018.

Tablica 4 Porezni prihodi državnog proračuna u 2015., 2016. i 2017. godini

	2015. (u tis. kn)	2016. (u tis. kn)	2017. (u tis. kn)
Porez na dohodak	2.068.143	2.231.999	2.014.588
Porez na dobit	6.244.055	7.187.977	8.266.568
Porezi na imovinu	172.368	184.140	0
Porez na dodanu vrijednost	43.577.753	45.218.467	47.616.661
Trošarine	13.923.204	14.752.335	15.143.118
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	419.113	404.876	382.659
Ostali porezi	286.412	283.541	272.346

Izvor: Izradila autorica na temelju Statističkog ljetopisa 2018.

Iz tablice 4 vidljivo je kako prihodi od poreza na dodanu vrijednost čine glavninu prihoda državnog proračuna što i ne čudi s obzirom da je stopa od 25% koja se obračunava na većinu proizvoda i usluga među najvišima u Europskoj Uniji. Također, drugi najznačajniji prihod države su trošarine, a može se pretpostaviti da će njihov rast nastaviti te udio postati još značajniji obzirom da država svakih nekoliko godina povećava iznos trošarina osobito na alkoholna pića i duhanske proizvode (Statistički ljetopis, 2018.).

2.4. Ciljevi oporezivanja

Ciljevi oporezivanja mogu biti podijeljeni u dvije kategorije, a to su fiskalni i nefiskalni ciljevi oporezivanja ili ciljevi oporezivanja povezani s provođenjem ekonomske aktivnosti (Šimurina i sur., 2018.). Ciljevi oporezivanja se ponekad miješaju ili poistovjećuju i s učincima oporezivanja. No to je pogrešno iz više razloga. „Ciljani se učinak ne mora ostvariti..., a neki učinci oporezivanja nastaju, a da to nitko razuman ne bi utvrdio kao cilj ostvarenju kojem valja stremiti (npr. bijeg poreznih obvezika i kapitala iz zemlje u kojoj porezno opterećenje ocjenjuju previsokim, u zemlje u kojima ga ili nema ili je ono niže i za porezne obveznike prihvatljivije).“ (Jelčić, 2018.)

Vremenom dolazi do promjena ciljeva koji se nastoje ostvariti ubiranjem poreza, a to je posljedica prije svega promjena u društvenom, ekonomskom i političkom okruženju pojedine zemlje i ekonomije što posljedično dovodi do promjene značaja poreza, njegove namjene kao i uloge u sustavu javnih prihoda (Jelčić, 2018.). „Dok je tzv. fiskalni cilj oporezivanja bio osnovni motiv i cilj u robovlasničkim i feudalnim državama, u kapitalističkim i suvremenim državama, uz fiskalni cilj, oporezivanjem se žele (i mogu) ostvariti i drugi, nefiskalni ciljevi.“ (Jelčić, 2018.). Usprkos tome, suvremena financijska teorija daje manji značaj nefiskalnim ciljevima oporezivanja, a daleko veći fiskalnim kako u teoriji tako i praksi jer i dalje prevladava mišljenje da porezi trebaju biti korišteni prvenstveno kao instrument fiskalne politike (Šimurina i sur., 2018.).

Fiskalni ciljevi oporezivanja su jednostavno objašnjivi te su najvažnija svrha oporezivanja. Ova kategorija ciljeva predstavlja oporezivanje koje ima svrhu uvođenja prije svega za

pribavljanje sredstava kako bi se financirali rashodi koji su potrebni za izvršavanje obveza i raznih zadataka koji su u nadležnosti države (Jelčić, 2018.). Oni su povezani s činjenicom da se porezima odnosno njihovim uvođenjem „...nastoje namaknuti financijska sredstva potrebna za financiranje rashoda povezanih s podmirenjem javnih potreba,...“ (Šimurina i sur., 2018.). Kroz povijest u mnogo navrata bilo je govora o uvođenju ostalih ciljeva oporezivanja, osim fiskalnih te se stoga može govoriti i o širem obuhvatu ciljeva oporezivanja u kategoriju tzv. nefiskalnih ciljeva (Jelčić, 2018.).

Nefiskalni ciljevi oporezivanja mogli bi se definirati kao svi oni ciljevi koji nemaju izravnu povezanost s fiskalnim učinkom koji se ubiranjem poreza ostvaruje (Šimurina i sur., 2012.). „Oni mogu biti redistribucijski, ekonomski, zdravstveni, socijalni, povezani s ostvarivanjem primjerice demografskih ciljeva, poput izvođenja pronatalitetne politike u Hrvatskoj itd.“ (Šimurina i sur., 2018.).

Unutar kategorije nefiskalnih ciljeva poseban naglasak stavlja se na ekonomske ciljeve obzirom da se oporezivanjem može utjecati na brojne ekonomske varijable, njihovu visinu, kretanje, a posljedično i njihov utjecaj na ostale varijable (Jelčić, 2018.). Primjerice, porezima se pokušava uskladiti ponuda i potražnja, npr. povećá li se porezna obveza smanjuje se kupovna moć potrošača, odnosno poreznih obveznika čime se posljedično smanjuje i potražnja za određenim dobrima, nadalje, porezima je moguće utjecati i na razinu investicija, npr. država može povoljnije porezno tretirati određene infrastrukturne projekte u područjima zemlje koja su slabije razvijena (Jelčić, 2018.).

Isto tako, „Plaćanjem poreza utječe se na sprječavanje pojave većih ekonomskih poremećaja, odnosno na uklanjanje njihovih posljedica, njima se pokušavaju zaustaviti ili ublažiti neka dugoročno nepovoljna kretanja u gospodarstvu, potaknuti porast produktivnosti rada, zaustaviti opadanje efikasnosti privređivanja, povećati izvoz, itd.“ (Jelčić, 2018.).

Porezi, uz ekonomske ciljeve, imaju osjetljivu ulogu instrumenta socijalne politike. Oni se koriste „...da bi se smanjile razlike u materijalnom položaju poreznih obveznika, kako bi se

na taj način ublažile napetosti u društvu, koje svoj korijen imaju u neravnomjernoj raspodjeli dohotka i imovine.“ (Jelčić, 2018.).

Porezima država može poticati i stambenu gradnju, blažim oporezivanjem određenih građevinskih materijala, unaprijediti obrazovne ili kulturne djelatnosti, ukidanjem poreza na potrebnu opremu, a uz sve to i poticati zapošljavanje, utjecati na demografske ciljeve u zemljama slabijeg nataliteta uvođenjem, primjerice, dodatne porezne obveze za obitelji bez djece ili samce (Jelčić, 2018.). „Oporezivanjem se mogu ostvariti neki ciljevi zdravstvene, ekološke, znanstvene, obrazovne i drugih politika države, kao i mnogi drugi ciljevi iz djelokruga njezine nadležnosti.“ (Jelčić, 2018.)

3. POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Razvoj i karakteristike poreza na dohodak

Porez na dohodak kao oblik izravnog poreza smatra se jednim od najvažnijih komponenti svakog suvremenog poreznog sustava (Šimurina i sur., 2012.). Korištenjem ovog poreznog oblika mogu se ostvarivati brojni ekonomski i socijalni ciljevi fiskalne politike s obzirom kako ova vrsta poreza ima veliku financijsku izdašnost te sukladno tome i široke mogućnosti uporabe (Jelčić, 2018.). Navedeno se može smatrati značajnom prednosti spomenutog oblika poreza, ali ovaj porez također ima i nedostatke, odnosno, upućuju mu se razne kritike posebno s aspekta porezno-tehničke naravi te činjenice da je vrlo komplicirani porezni oblik te se s njegovom primjenom u oporezivanju povezuju brojni problemi (Jelčić, 2018.). Bio je predmet kritika puno puta, a ono što je izazivalo najviše nejasnoća bila su pitanja poput što je to uopće dohodak, kako pojedine dohotke oporezivati, kako oporezivati obitelji i sl. (Jelčić, 2018.).

Porez na dohodak prvi put se počinje spominjati davne 1798. godine u Engleskoj. Engleska je uvela porez na dohodak koji se zvao „Aid and Contribution Tax“, a prvotno je korišten za financiranje rata između Engleske i Napoleona. Iako je ovaj porez nakon postizanja primirja te u naknadnim razdobljima više puta ukinut te se smatrao jako lošom odlukom i jednim od najnepopularnijih poreza u engleskom poreznom sustavu, vrlo brzo je njegova upotreba ponovno započela (Jelčić, 2018.).

Po uzoru na Englesku u godinama koje su uslijedile ovaj porez uvele su zemlje na području današnje Njemačke, Švicarska, SAD, Austrija i druge zemlje, a važno je napomenuti kako je većina navedenih zemalja ovaj oblik poreza uvodila kao podršku financiranju ratnih zbivanja i vojnih rashoda (Jelčić, 2018.). Francuska je bila zemlja koja se najteže odlučila za uvođenje poreza na dohodak jer je smatrala kako bi time narušavala privatnost svojih građana i njihovu slobodu trošenja svojih dohodaka onako kako žele. Međutim, upravo zbog povećanja troškova financiranja vojske ona je, kao i ostali, početkom Prvog svjetskog rata bila prisiljena ovaj porezni oblik uvrstiti u svoj porezni sustav (Jelčić, 2018.).

Kako bi se ovaj oblik poreza mogao izučavati važno je definirati sam dohodak. Ujednačena definicija dohotka ne postoji, ali financijska teorija objašnjava ga kroz dva koncepta. Prvi koncept je onaj „...koji se zasniva na periodicitetu pritjecanja određenih prihoda iz onih izvora koji se trajno obnavljaju“, a drugi koncept je onaj koji „...dohodak promatra kao mogućnost raspolaganja ekonomskim dobrima, odnosno ekonomskom snagom, neovisno o tome odakle pritječu pojedini njezini dijelovi, kada su pritekli unutar razdoblja oporezivanja i za koje će se svrhe koristiti.“ (Jelčić, 2018.).

Prvi koncept povezan je s oporezivanjem dohotka u prvim godinama njegovog postojanja još u Engleskoj, a kasnije i u Pruskoj kada su se oporezivali pojedini prihodi (Jelčić, 2018.). U tom vremenu teoretičar Fuisting definirao je dohodak kao „sumu novca i dobara koje pritječu pojedincu redovito i iz stalnih izvora. Povremeni prihodi, kao što su npr. oni od nasljedstva i darova...po toj su koncepciji izričito bili isključeni iz dohotka zahvaćenog za potrebe oporezivanja.“ (Jelčić, 2018.). U skladu s drugom koncepcijom su zasnovane definicije dohotka koje se koriste u suvremenim financijama, a taj koncept zasnovan je na širem pojmu dohotka u koji je uključena i mogućnost ekonomskog raspolaganja sredstvima, pri čemu je nebitno odakle i kada pritječe dohodak te čemu on služi (Jelčić, 2018.).

Prema Zakonu o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj dohodak je razlika između primitaka priteklih u poreznom razdoblju i izdataka nastalih u istom poreznom razdoblju (Zakon o porezu na dohodak, 2020.). U Republici Hrvatskoj dohoci su grupirani u šest kategorija odnosno vrsta s obzirom na izvore primitaka na temelju kojih su ostvareni. Prva kategorija je dohodak od nesamostalnog rada u što se ubrajaju plaće, mirovine i mirovine primljene iz inozemstva. Slijedi dohodak od samostalne djelatnosti odnosno dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, od djelatnosti slobodnih zanimanja te poljoprivrede i šumarstva. Kao treća kategorija spominje se dohodak od imovine i imovinskih prava kao što su primjerice zakup i najam nekretnina i pokretnina, iznajmljivanje soba, stanova, otuđenje nekretnina i imovinskih prava i ostali. Sljedeća kategorija je dohodak od kapitala pod što se ubraja dohodak od kamata, dividendi, dohodak po osnovi dodjele vlastitih dionica, dohodak od izuzimanja dobara i usluga za privatne potrebe i sl. Peta kategorija je dohodak od osiguranja, a on podrazumijeva primitke po osnovi životnog osiguranja s obilježjem štednje i mirovine ostvarene u dobrovoljnom mirovinskom osiguranju individualne kapitalizirane

štednje, a kao posljednja kategorija dohotka javljaju se drugi dohoci koji nisu ubrojani u prethodnih pet kategorija (Bakran i sur., 2018.).

Kada se kao kriterij razlikovanja dohotka uzima utjecaj na godišnju poreznu obvezu i mogućnost ostvarivanja prava na osobni odbitak kao neoporezivi dio dohotka, dohoci prethodno podijeljeni u šest kategorija mogu se klasificirati u sljedeće dvije: godišnji i konačni dohodak. Pri tome u godišnji dohodak ubraja se dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti te drugi dohodak, a stjecatelji takvog dohotka moraju plaćati predujam poreza tijekom godine, a taj predujam ne mora biti jednak iznosu konačne godišnje porezne obveze. Isto tako, porezni obveznici imaju pravo na osobni odbitak ili tijekom godine ili na kraju kad se konačno obračuna porezna obveza (Bakran i sur., 2018.).

Konačni dohodak, s druge strane, je "...dohodak kod kojeg se plaćeni predujam poreza smatra konačno podmirenom obvezom poreza na dohodak. U skupini konačnih dohodaka su: svi oblici dohotka od imovine, svi oblici dohotka od kapitala, dohodak od osiguranja, oblici drugog dohotka koji se smatraju konačnim dohotkom te dohodak od samostalne djelatnosti koji se oporezuje paušalno." (Bakran i sur., 2018.). Porezni obveznici koji stjeću konačne dohotke nemaju pravo koristiti osobni odbitak, a porezni obveznik koji želi iskoristiti osobni odbitak može odlučiti "...da umjesto plaćanja poreza prema pravilima oporezivanja određenog izvora konačnog dohotka, poreznu obvezu utvrđuje na način propisan kao dohodak od samostalne djelatnosti." (Bakran i sur., 2018.).

Prema Zakonu o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj dohotkom se ne smatraju sljedeći primici:

„1. izravne uplate premije osiguranja za dokup dijela doživotne mirovine određene prema zakonu kojim se uređuje mirovinsko osiguranje koji bi osiguranik ostvario da je navršio određenu starosnu dob ili određeni mirovinski staž...

2. obiteljske mirovine i invalidnine koje djeca ostvaruju nakon smrti roditelja...

3. državne nagrade ustanovljene propisima koje donosi Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske, nagrade jedinica lokalne i područne samouprave...i novčane nagrade za osvojenu medalju na olimpijskim igrama, paraolimpijskim igrama...

4. primici koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi darovanja pravnih i fizičkih osoba, a za zdravstvene potrebe..., rješavanje kojih nije plaćeno obveznim dopunskim, dodatnim i privatnim zdravstvenim osiguranjem...

5. primici koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi darovanja...od pravnih i fizičkih osoba, za podmirivanje potreba, prikupljenih u humanitarnim akcijama i javno oglašenim akcijama koje imaju općekorisnu svrhu u korist osjetljivih skupina.“ (Zakon o porezu na dohodak, 2020.). Postoji još primitaka koji se ne smatraju dohotkom poput socijalnih potpora, potpora za zbrinjavanje ratnih invalida, primici osoba s invaliditetom, potpore zbog oštećenja i uništenja imovine zbog ratnih događanja ili elementarnih nepogoda itd. (Zakon o porezu na dohodak, 2020.).

Kroz povijest koja je prethodno ukratko objašnjena razvili su se i sustavi oporezivanja dohotka. Dvotračni engleski sustav oporezivanja dohotka, poznat i kao anglosaksonski, je sustav „...kod kojeg se prvo pojedinačni prihodi oporezuju općom stalnom stopom poreza na dohodak, a kasnije se primjenjuje dodatni porez kod kojeg su utvrđene rastuće stope.“ (ROLLER, 2009.). Dakle, svi prihodi koji se oporezuju se prvo oporezuju jednim proporcionalnim porezom na dohodak, a ako dohodak prelazi određeni iznos na njega se dodatno primjenjuje i progresivna stopa (Jelčić, 2018.). Ovakav sustav se primjenjivao i u Hrvatskoj u ranijoj praksi, dok se od 1994. godine primjenjuje pruski ili jednostepeni germanski sustav poreza na dohodak „...kod kojeg se pribrajaju sve vrste neto-prihoda i dohodaka pa se na ukupni dohodak primjenjuju rastuće (progresivne) stope. Pritom se u obzir uzimaju posebne okolnosti poreznog obveznika za utvrđivanje oslobođenja i olakšica.“ (ROLLER, 2009.). Višečlani romanski sustav oporezivanja dohotka je sustav kod kojeg se porezi primjenjuju na određene vrste prihoda, odnosno odvojeno se oporezuju određeni prihodi dijelom proporcionalno, a dijelom regresivno, a nakon toga se ukupni iznos svih prihoda oporezuje još jednom dopunskim progresivnim porezom (Jelčić, 2018.).

U Hrvatskoj dva zakona uređuju oporezivanje porezom na dohodak, a to su Zakon o porezu na dohodak te Zakon o lokalnim porezima. Zakon o porezu na dohodak je temeljni zakon u kojem su propisani elementi kao što su vrste dohotka, porezni obveznici, neoporezivi dio dohotka i sl., a u Zakonu o lokalnim porezima je definirana obveza plaćanja prireza porezu na dohodak. „Prirez je porez koji se obračunava i plaća na porez na dohodak, po stopi koju svojom odlukom određuje grad odnosno općina i prihod je te lokalne jedinice.“ (Bakran i sur., 2018.)

Porez na dohodak jedan je od najosobnijih oblika poreza te kao što je ranije spomenuto jedan od najslabijih oblika. Stariji je porezni oblik od poreza na dobit te je potrebno razlikovati ova dva porezna oblika. Porezom na dohodak se oporezuju fizičke osobe, kao pojedinci ili kao obitelj. Njime se oporezuje ukupni neto dohodak, a troškovi koji su potrebni za ostvarenje dohotka se tretiraju kao odbitne stavke. S druge strane porezom na dobit oporezuje se dobit pravnih osoba i iako su ova dva poreza sličnih karakteristika smatraju se dvama samostalnim poreznim oblicima (Šimurina i sur., 2012.). Kako je rečeno da je ovaj porezni oblik jedan od najosobnijih, poreznim vlastima je bitna osobna situacija poreznog obveznika prilikom oporezivanja, a to su elementi kao što su dužina radnog staža, stupnjevi invaliditeta, uzdržavani članovi obitelji i sl. (Šimurina i sur., 2012.).

Prilikom provođenja oporezivanja u obzir se treba uzeti porezna osobnost obveznika, a isto tako, u svim suvremenim poreznim sustavima, pa tako i u našem primjenjuje se egzistencijski minimum ili po hrvatskoj terminologiji osobni odbitak. To je novčani iznos koji je fiksiran te se za taj iznos umanjuje porezna osnovica svakog poreznog obveznika bez obzira o njegovoj poreznoj osobnosti, odnosno, država ne oporezuje minimum sredstava koji je nužan za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba pojedinaca (Šimurina i sur., 2012.).

Osnovne karakteristike poreza na dohodak su objekt oporezivanja, osnovica poreza na dohodak, oporeziva porezna osnovica, povod oporezivanju, subjekt oporezivanja te činjenica da je porez na dohodak direktni porez (Jelčić, 2018.).

Predmet ili objekt oporezivanja u slučaju ovog poreza su ukupni prihodi, odnosno dohodak poreznog obveznika koji se zove sintetički dohodak. Suprotno navedenom, postoje i analitički porezi, a to su porezi kojima se oporezuje samo pojedini dio prihoda kao što su u nekim zemljama primjerice, porez na prihod od autorskih prava (Jelčić, 2018.). Osnovica poreza na dohodak „...je ukupni neto dohodak. On nastaje tako da se od bruto dohotka odbiju propisima utvrđeni odbici, kojima se smatraju oni koji su bili potrebni za njegovo ostvarenje.“ (Jelčić, 2018.).

Kako je porez na dohodak najosobniji oblik poreza porezna stopa se ne primjenjuje na poreznu osnovicu već na veličinu koja se naziva oporeziva porezna osnovica, a ona se dobiva umanjnjem neto dohotka za olakšice i oslobođenja kao što su egzistencijski minimum ili odbici povezani s obiteljskim statusom. Na taj iznos oporezive porezne osnovice se obračunava primjenjena porezna stopa. Zbog toga ovaj porez možemo okarakterizirati kao „...direktni porez usmjeren na dohodak, čija je veličina povezana s fizičkom osobom određenih, za oporezivanje relevantnih svojstava, s ciljem da zahvati poreznu sposobnost nastalu kao rezultat propisane aktivnosti, ali uz uzimanje u obzir osobnih okolnosti poreznog obveznika.“ (Jelčić, 2018.).

Porez na dohodak oporezuje stečeni dohodak, dakle ne uzima u obzir njegovo trošenje. Za njegovo oporezivanje nije važno koliko je dohotka utrošeno i u koje svrhe već samo koliki dohodak je stekao porezni obveznik u određenom vremenu (Jelčić, 2018.). „Porez na dohodak je direktni porez jer se plaća prije i neovisno o trošenju dohotka.“ (Jelčić, 2018.) Njime se zahvaća ukupni neto dohodak, a pri oporezivanju se odbitnim stavkama smatraju troškovi koju su nastali tijekom stjecanja samog dohotka (Jelčić; Jelčić, 1998.).

Subjekt oporezivanja u slučaju poreza na dohodak je fizička osoba jer u Hrvatskoj pojam dohotka povezujemo s fizičkim osobama. Međutim, u nekim zemljama, primjerice, SAD-u porez na dohodak obuhvaća dva pojma, a to su „individual income tax“ koji se odnosi na oporezivanje dohodaka pojedinaca, odnosno fizičkih osoba i „corporation income tax“ što bi u našoj zemlji predstavljalo porez na dobit odnosno oporezivanje dobiti pravnih osoba (Jelčić, 2018.).

3.2. Porezni obveznik

Porezni obveznik, prema definiciji je porezni subjekt uz kojeg je povezana porezna obveza prema zakonu. „...porezni obveznik je osoba koja je po intenciji zakonodavca dužna platiti porez, pa se stoga o njemu govori i kao o poreznom dužniku.“ (Jelčić, 2018.) Primjerice, u slučaju poreza na dohodak porezni obveznik bit će osoba koja je prema Zakonu o porezu na dohodak definirana kao porezni obveznik (Jelčić, 2018.). Isto tako, važno je razlikovati osobu poreznog obveznika od osobe nositelja poreznog tereta. Porezni obveznik će uvijek biti ista osoba, odnosno obveznik nekog oblika poreza jer je tako odlučeno zakonima, ali to ne mora biti osoba kojoj će se smanjiti ekonomska snaga zbog plaćanja tog poreza jer se može dogoditi slučaj prevaljivanja i prebacivanja poreznog tereta, namjernog ili slučajnog, na drugu osobu koja je onda nositelj poreznog tereta, iako se porezni obveznik službeno ne mijenja (Jelčić, 2018.).

Obveznik poreza na dohodak je fizička, tuzemna osoba, odnosno rezident koja ima boravište ili prebivalište u Republici Hrvatskoj (ROLLER, 2009.). Rezident prema Zakonu o porezu na dohodak je i fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni uobičajeno prebivalište niti boravište, ali je zaposlena u državnoj službi RH te prima plaću po toj osnovi (Zakon o porezu na dohodak, 2020.).

Porezni obveznik ovog poreza može biti i nerezident (Šimurina i sur., 2012.). Iz navedenog proizlazi da je porezni obveznik ovog poreza i inozemni porezni obveznik, odnosno nerezident koji u RH prima plaću, odnosno ostvaruje dohodak koji podliježe oporezivanju prema odredbama Zakona o porezu na dohodak (ROLLER, 2009.). Nerezident ima ograničenu poreznu obvezu što znači da on samo plaća porez na dohodak ostvaren u Republici Hrvatskoj. Navedeno može dovesti do problema dvostrukog oporezivanja, međutim RH ima ugovore s brojnim zemljama (točnije s njih 66 prema podacima na internetskim stranicama Porezne uprave) o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja te se prema tom ugovoru utvrđuje porezna rezidentnost (Bakran i sur., 2018.).

„Porezni obveznik je i nasljednik za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka što ga je ostavitelj ostvario do svoje smrti. Nasljednik je istodobno i porezni obveznik za dohodak koji mu pritječe iz naslijeđenih izvora dohotka. Predujam poreza na dohodak odnosno porez na dohodak nasljedniku se utvrđuje po istom izvoru dohotka koji se utvrđivao ostavitelju.“ (Zakon o porezu na dohodak, 2020.) Porez na dohodak utvrđuje se i plaća za jednu kalendarsku godinu. Navedeno predstavlja porezno razdoblje ovog oblika poreza, no postoji slučaj gdje je ono i kraće. Primjerice, ukoliko usred jedne kalendarske godine rezident preseli u inozemstvo pa postane nerezident ili obrnuti slučaj, kao i u slučaju smrti ili rođenja poreznog obveznika (Šimurina i sur., 2012.). Tijekom godine porez koji je plaćen smatra se predujmom poreza na dohodak, a konačni iznos poreza utvrđuje Porezna uprava pa se može dogoditi i slučaj da pri plaćanju poreza na neke vrste dohotka taj predujam bude i konačno plaćeni porez i u tom slučaju porezni obveznici ne moraju podnijeti poreznu prijavu, ali i mogu kako bi ostvarili mogućnost povrata poreza (Šimurina i sur., 2012.).

Ako postoji slučaj da više fizičkih osoba zajednički ostvaruje dohodak tada je svaka fizička osoba porezni obveznik za svoj dio u takvom zajednički ostvarenom dohotku (Jerković; Smešnjak Ramov, 2009.). Dakle, obveznik poreza na dohodak može biti pojedinac ili pak skupina ljudi kao što je obitelj zbog njihove ekonomske povezanosti (Jelčić, 2018.). „Oporezivanje dohotka u kojem je porezni obveznik obitelj, naziva se zajedničkim oporezivanjem,...“ (Jelčić, 2018.)

Takvo oporezivanje može se provoditi putem dva modela od kojih je jedan model punog zajedničkog oporezivanja kod kojeg se zbrajaju pojedinačni dohoci svih članova obitelji te se ukupan iznos svih dohodaka oporezuje (Jelčić, 2018.). Drugi mogući model je model oporezivanja podjelom dohotka koji ima dvije podvrste, prva je „model oporezivanja na osnovi pune podjele dohotka, koji se sastoji u tome da se najprije zbroje dohoci svih članova obitelji, a onda se taj iznos raspodjeli na onoliko jednakih dijelova koliko ima članova obitelji ili, pak, na sve članove obitelji, ali tako da nekima „pripadnu“ veći, a nekima manji iznosi,...“, a druga podvrsta modela oporezivanja podjelom dohotka je „...model oporezivanja temeljem djelomične podjele dohotka, gdje se zbrojeni „obiteljski“ dohodak podijeli na dva jednaka dijela i svaki od njih „pripíše“ jednom od supružnika.“ (Jelčić, 2018.).

3.3. Porezna osnovica

„Porezna osnovica je količinski ili vrijednosno utvrđen dio poreznog objekta. To je ona veličina ili vrijednost poreznog objekta koja će poslužiti kao osnova za izračunavanje iznosa dužnog poreza.“ (Jelčić, 2018.) Primjerice, ako se oporezuje zgrada kao objekt oporezivanja poreznom osnovicom može biti prometna ili građevinska vrijednost te zgrade, a ukoliko se radi o stanu koji se daje u najam porezna osnovica je godišnji prihod ostvaren od najamnine (Jelčić, 2018.).

Porezna osnovica poreza na dohodak je ukupan iznos dohotka od nesamostalnog rada ili samostalne djelatnosti, od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, osiguranja ili drugog dohotka koji rezident u poreznom razdoblju ostvari u tuzemstvu i inozemstvu, ali umanjen za osobni odbitak (Šimurina i sur., 2012.). Isto vrijedi i za nerezidente. „Osnovica poreza na dohodak nerezidenta je ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka, koji nerezident ostvari u tuzemstvu, a umanjen za osobni odbitak za nerezidente.“ (Šimurina i sur., 2012.)

Kada se govori o nesamostalnom radu, odnosno osnovici poreza na dohodak od nesamostalnog rada (plaća), takva osnovica dobije se kada se od bruto primitka po osnovi nesamostalnog rada, drugim riječima, ukupnih mjesečnih primitaka iz radnog odnosa, oduzmu doprinosi za mirovinsko osiguranje, odnosno, uplaćeni doprinosi za obvezno mirovinsko osiguranje, i mjesečni osobni odbitak poreznog obveznika (Šimurina i sur., 2012.).

Osobnim odbitkom naziva se neoporezivi dio dohotka koji je definiran u fiksnom iznosu. Osobni odbitak priznaje se poreznim obveznicima na mjesečnoj razini (Šimurina i sur., 2012.). Takav neoporezivi dio dohotka služi poreznim obveznicima za podmirivanje njihovih osnovnih životnih potreba, a naziva se i egzistencijski minimum. Također, koristi se za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje uže ubitelji (Šimurina i sur., 2012.). Osnovica osobnog odbitka prema Zakonu o porezu na dohodak trenutno iznosi 2.500,00 kn (Zakon o porezu na

dohodak, 2020.), a njezina visina ovisi o situaciji u zemlji, osobito gospodarskoj i socijalnoj. Ukoliko porezni obveznik želi ostvariti pravo na osobni odbitak to može samo uz utvrđivanje predujmova poreza na dohodak od nesamostalnog rada kod isplate plaće ili primjerice mirovine na osnovi podataka koji su prikazani u njegovoj poreznoj kartici (Bakran i sur., 2018.). „Osobni odbitak sastoji se od osnovnog osobnog odbitka i dijela osobnog odbitka kojeg ostvaruje porezni obveznik koji uzdržava članove uže obitelji i djecu odnosno kojemu je utvrđena invalidnost ili je invalidnost utvrđena uzdržavanim članovima njegove uže obitelji odnosno uzdržavanoj djeci.“ (Bakran i sur., 2018.)

Osnovni osobni odbitak služi poreznom obvezniku za ispunjavanje njegovih osnovnih životnih potreba, a izračunava se množenjem osnovice osobnog odbitka s pripadajućim koeficijentom koji po Zakonu o porezu na dohodak trenutno iznosi 1,6. Kako je osnovica osobnog odbitka 2.500,00 kn, množenjem tog iznosa s koeficijentom 1,6 dobije se iznos od 4.000,00 kn koji predstavlja mjesečni osnovni osobni odbitak poreznog obveznika koji ne podliježe oporezivanju u smislu poreza na dohodak (Porezna uprava, 2020.).

Tako izračunati osnovni osobni odbitak može se i uvećati, a to ovisi o situaciji poreznog obveznika, odnosno ima li on uzdržavane članove obitelji pod koje se ubrajaju bračni drug, roditelji poreznog obveznika, maćeha, očuci i slično, ili djecu, je li poreznom obvezniku ili kojem uzdržavanom članu obitelji dijagnosticirana invalidnost i slično (Bakran i sur., 2018.). „Pravo na uvećanje osnovnog odbitka po osnovi uzdržavanja članova obitelji i djece te invalidnosti porezni obveznik dokazuje odgovarajućom dokumentacijom koju dostavlja Poreznoj upravi.“ (Bakran i sur., 2018.) Uzdržavani članovi uže obitelji ili djeca poreznog obveznika su fizičke osobe čiji godišnji primici, oporezivi, neoporezivi ili drugi primici koji se ne smatraju dohotkom ne prelaze iznos od 15.000,00 kn. Međutim, postoje primici koji se ne ubrajaju u prethodno navedene uvjete, a to su: „...primici prema posebnim propisima po osnovi socijalnih potpora, doplatak za djecu, novčane potpore utvrđene u iznosu koji je zakonom kojim se uređuju roditeljske potpore propisan kao iznos ispod kojeg se ne može isplatiti novčana potpora, potpore za novorođenče..., obiteljske mirovine djece nakon smrti roditelja, primici koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi darovanja pravnih i fizičkih osoba, a za zdravstvene potpore...“ (Porezna uprava, 2020.). U tablici 5 prikazano je uvećanje osobnog odbitka s obzirom na uzdržavane članove obitelji, djecu ili invalidnost.

Tablica 5 Uvećanje osnovnog osobnog odbitka

Osnova za uvećanje osnovnog osobnog odbitka	Koeficijent	Mjesečna svota u kunama	Godišnja svota u kunama
Uzdržavani članovi uže obitelji i bivši bračni drug za kojeg se plaća alimentacija	0,7	1.750,00	21.000,00
Prvo dijete	0,7	1.750,00	21.000,00
Drugo dijete	1,0	2.500,00	30.000,00
Treće dijete	1,4	3.500,00	42.000,00
Četvrto dijete	1,9	4.750,00	57.000,00
Peto dijete	2,5	6.250,00	75.000,00
Šesto dijete	3,2	8.000,00	96.000,00
Sedmo dijete	4,0	10.000,00	120.000,00
Osmo dijete	4,9	12.250,00	147.000,00
Deveto dijete	5,9	14.750,00	177.000,00
Porezni obveznik i svaki uzdržavani član uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invaliditetom	0,4	1.000,00	12.000,00
Porezni obveznik i svaki uzdržavani član uže obitelji i svako dijete ako su osobe kojima je rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili koji radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa pravo na tuđu pomoć i njegu	1,5	3.750,00	45.000,00

Izvor: Izradila autorica na temelju podataka s internetske stranice Porezne uprave, 2020.

Mjesečni iznos uvećanja osnovnog osobnog odbitka dobiva se množenjem pripadajućeg koeficijenta i osnovice osobnog odbitka koja iznosi 2.500,00 kn. Primjerice, ukoliko porezni obveznik ima devetero djece pripadajući koeficijent je 5,9 koji se množi s iznosom osnovice osobnog odbitka od 2.500,00 kuna te se dobije mjesečni iznos 14.750,00 kn osobnog odbitka, a kada se taj broj pomnoži s 12 mjeseci u godini godišnji iznos je 177.000,00 kuna (Na temelju podataka iz tablice 5).

3.4. Porezne stope

Porezna stopa predstavlja dio porezne osnovice koji se izdvaja iz nje kako bi se moglo izvršiti plaćanje poreza. Ona pokazuje za koliko će se porezna osnovica smanjiti (Jelčić, 2018.). „...porezne stope izražavaju odnos između porezne osnovice i iznosa utvrđenog (izračunatog poreza).“ (Jelčić, 2018.) Porezne stope u pravilu su izražene u postotku porezne osnovice, a iznimno mogu se izraziti i u apsolutnom iznosu (Jelčić, 1990.). Porezne stope mogu se pojaviti u četiri oblika, a to su proporcionalne stope, progresivne, regresivne i degresivne porezne stope (Jelčić, 2018.).

Proporcionalna porezna stopa je ona koja je uvijek iste visine neovisno o veličini porezne osnovice. Dakle, za različite iznose porezne osnovice primijenjuje se uvijek isti postotak porezne stope (Jelčić, 2018.). Primjena progresivne porezne stope ogleda se u korištenju viših poreznih stopa s rastom porezne osnovice. Primjer takvih stopa je situacija kada se na poreznu osnovicu od 3.000,00 kn primijenjuje porezna stopa od 10%, a na poreznu osnovicu od 5.000,00 kn stopa od 15% (Jelčić, 2018.). Pri tome, „...nije važan raspon među poreznim osnovicama, ni raspon među poreznim stopama, ni relativno porezno opterećenje među poreznim obveznicima i dr. – relevantno je za identifikaciju progresivnih poreznih stopa samo to da one rastu uz rastuće porezne osnovice.“ (Jelčić, 2018.). Obrnute progresivnim stopama su regresivne stope kod kojih se na rastuće porezne osnovice primijenjuju opadajuće porezne stope. Dakle, pri poreznoj osnovici iz prethodnog primjera od 3.000,00 kn primijenjivala bi se porezna stopa od 15%, a pri osnovici od 5.000,00 kn porezna stopa od 10% (Jelčić, 2018.). Ovakvo oporezivanje se vrlo rijetko primijenjuje, a kod direktnih poreza uopće jer se smatra neprihvatljivim s ekonomskog i socijalnog stajališta (Jelčić, 2018.). Degresivno oporezivanje

danas se gotovo nigdje ne koristi, a opisuje se situacijom „...kada se u poreznoj tarifi kao prve navedu najviše porezne osnovice i najviše porezne stope i krene prema sve nižima, odnosno radi se o padu poreznih osnovica i padu poreznih stopa,...“ (Jelčić, 2018.).

Tablica 6 Opterećenje rada porezima i doprinosima prema zakonskim propisima iz 2020. godine

Redni broj	Opis stavke	Iznos u kunama
1.	Bruto plaća	95.000,00
2.	Doprinosi iz plaće (20%)	19.000,00
	1. stup mirovinskog osiguranja (15%)	14.250,00
	2. stup mirovinskog osiguranja (5%)	4.750,00
3.	Dohodak (1.-2.)	76.000,00
4.	Osobni odbitak (2.500,00*1,6*12)	48.000,00
5.	Porezna osnovica	28.000,00
6.	Porez (5.*24%)	6.720,00
7.	Priraz porezu na dohodak (Zagreb - 18%)	1.209,60
8.	Ukupno porez i priraz (6.+7.)	7.929,60
9.	Neto plaća (3.-8.)	68.070,40
10.	Doprinosi na plaću (trošak poslodavca, ne zaposlenika): Doprinos za zdravstveno osiguranje 16,5% (1.*16,5%)	15.675,00
11.	Trošak rada (1.+10.)	110.675,00
12.	Ukupni porezi i doprinosi (2.+8.+10.)	42.604,60
13.	Porezno opterećenje (12./11.)	38,5%

Izvor: Izradila autorica na temelju Šimurina i sur., 2012. i Zakona o porezu na dohodak, 2020.

U Republici Hrvatskoj primjenjuje se progresivno oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada. Pri tome se koriste dvije porezne stope od 24% i 36%. Ako je mjesečna porezna osnovica do 30.000,00 kuna, a godišnja do 360.000,00 kuna, na takvu osnovicu primjenjuje se stopa od 24%. Ako mjesečna porezna osnovica premašuje iznos od 30.000,00 kuna, a godišnja iznos od 360.000,00 kuna primjenjuje se stopa od 36% (Porezna uprava, 2020.). U tablici 6 prikazan je primjer obračuna plaće za osobu s godišnjom bruto plaćom od 95.000,00 kuna, koja prebivalište ima u Zagrebu, obveznik je 1. i 2. stupa mirovinskog osiguranja te nema uzdržavanih članova u 2020. godini.

3.5. Uloga poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj

Primjenom poreza na dohodak u suvremenim državama, a tako i u Republici Hrvatskoj nastoje se postići četiri cilja, a to su financijski ciljevi, odnosno ubiranje sredstava za financiranje javnih rashoda, socijalno-politički ciljevi koji se povezuju s oporezivanjem obveznika s obzirom na njihovu financijsku snagu, redistribucijski ciljevi, odnosno preraspodjela dohotka te konjunktorno-politički ciljevi koji se postižu primjenom aktivne i pasivne porezne politike na način da nisu ugroženi ciljevi politike rasta (Jelčić, 2018.).

Svrha poreza na dohodak je oporezivanje dohotka pojedinca, a u najvećem broju slučajeva to se čini progresivnim poreznim stopama. Takav oblik poreza može se prilagoditi sposobnosti plaćanja pojedinca što se smatra njegovom temeljnom vrijednošću (Popović, 2018.). Primjenom poreza na dohodak i uvođenjem progresivnog načina njegova oporezivanja porezni sustav se čini pravednijim pa najveći broj zemalja, uključujući i Republiku Hrvatsku, uvode ovaj porez kako bi svoje porezne sustave učinile pravednijima, a upravo zbog spomenute karakteristike porez na dohodak je sa stajališta pravednosti puno značajniji u usporedbi s drugim porezima (Popović, 2018.). Kako je porez na dohodak u najvećem broju slučajeva okarakteriziran progresivnošću, porezne obveznike s manjim dohocima oporezuje nižom poreznom stopom, dok one s višim dohocima oporezuje višom stopom (Popović, 2018.).

Međutim, porez na dohodak u suvremenim državama je i okosnica poreznih sustava te u mnogim zemljama jedan od najizdašnijih poreza što ukazuje na njegovu značajnu financijsku

ulogu. Kako su značajni prihodi dobiveni njegovim ubiranjem, ne može se umanjiti niti značajnost troškova koji su potrebni za njegovo ubiranje proizašli iz kontrole njegove naplate, utvrđivanja porezne osnovice i velikog broja poreznih obveznika zbog čega se ovaj oblik oporezivanja smatra i jednim od najzahtjevnijih (Jelčić,2018.). U tablici 7 prikazana je struktura poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima unazad nekoliko godina.

Tablica 7 Sudjelovanje prihoda od poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima od 2014. do 2017. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupni prihodi od poreza (u tis. kuna)	63.349.864	68.280.769	71.958.532	75.504.280
Porez na dohodak (u tis. kuna)	1.401.942	2.068.143	2.231.999	2.014.588
Udio prihoda od poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima (u %)	2,2%	3%	3,1%	2,6%

Izvor: Izradila autorica na temelju Statističkog ljetopisa 2018.

Iako je porez na dohodak značajan i sveprisutan porezni oblik u Republici Hrvatskoj udio prihoda ostvarenih njime u ukupnim poreznim prihodima nije toliko visok u usporedbi s ostalim poreznim oblicima kao što su primjerice porez na dodanu vrijednost kao najprihodonosniji oblik poreza u Hrvatskoj te porez na dobit koji ga slijedi (Statistički ljetopis, 2018.). Također, ukoliko usporedimo Hrvatsku s nekim članicama OECD-a može se primijetiti kako na razini državnog proračuna RH nije toliko značajan udio poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima što navodi na zaključak kako porezno opterećenje rada nije izraženo koliko u brojnim drugim zemljama. Primjerice, u 2017. godini u Australiji je udio prihoda od poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima iznosio čak 40,3%, u Japanu

18,8%, u Austriji 21,7%, a najmanji udio zabilježio je Čile, iako i dalje značajnije veći od našeg, i to 9,7% (Revenue Statistics, 2019.).

„Udio poreza na dohodak u strukturi javnih prihoda Republike Hrvatske je nizak i smatra se da je razlog u visokoj nezaposlenosti, te niskim plaćama, ali i kontinuiranom povećanju neoporezivog dijela dohotka i poreznih olakšica. U ostalim europskim zemljama porez na dohodak spada u najizdašnije poreze sa stajališta fiskalne izdašnosti.“ (Krtalić, 2003.)

4. PROMJENE U SUSTAVU POREZA NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Promjene u sustavu poreza na dohodak u razdoblju od 1994. do 2005. godine

Potreba za reformom oporezivanja dohotka u RH se počela javljati početkom 1990-ih godina. Tih godina većina zemalja provodila je reforme svojih poreznih sustava, a time se nastojala povećati učinkovitost i neutralnost poreznog sustava (Petrović, 2007.). Također, „Izmjenama poreza na dohodak htjelo se postići konkurentno fiskalno okruženje koje bi poticalo investicije, razvoj poduzetništva i radnu inicijativu, no u isto vrijeme taj bi porez na dohodak trebao biti pravedan i jednostavan za primjenu, što se u dosadašnjoj praksi nije pokazalo kao lagan zadatak te se do sada nije došlo do jasnog zaključka o tome kako bi trebao izgledati idealni porez na dohodak.“ (Petrović, 2007.).

Konačno, u Republici Hrvatskoj 1994. godine provedena je porezna reforma. „Zakon o porezu na dohodak iz 1994. godine zamijenio je stari, naslijeđen još iz bivše, socijalističke države. Prema novom zakonu, osnovica se dijelila na dva dijela, koja su se oporezivala pripadajućim stopama od 20% i 35%. Oporezivi dohodak obuhvaćao je plaće, mirovine, dohodak od samostalne djelatnosti i najamnine.“ (Urban, 2006.) Do tog razdoblja Hrvatska je primjenjivala analitički sustav oporezivanja dohotka „... pri čemu su za svaki analitički porez bile propisane posebne porezne stope te olakšice i oslobođenja. Donošenjem novog Zakona o porezu na dohodak (NN, 109/1993.) Hrvatska je prihvatila tadašnji međunarodni trend u poreznim reformama.“ (Šimović, 2012.). Tim Zakonom i navedenom poreznom reformom uspostavljen je i novi način oporezivanja dohotka. U oporezivanju dohotka prihvaćeno je korištenje potrošnog koncepta što znači da je porezom postao opterećen onaj dio dohotka koji je namijenjen potrošnji, a ostali dijelovi dohotka koji su primjerice nastali od štednje ili investiranja poput dividendi nisu bili predmetom oporezivanja dohotka (Šimović, 2012.).

Hrvatska je do uvođenja potrošnog koncepta oporezivanja dohotka bila jedna od rijetkih zemalja koja je primjenjivala alternativni model oporezivanja potrošnje što znači da se do tada uglavnom samo oporezivao dohodak od nesamostalnog rada što se odnosi na plaće i mirovine te dohodak od samostalne djelatnosti, a ne i dohodak od kapitala kao što su kamate ili dividende. Uz navedeni koncept primijenjivao se i dohodovni koncept, a taj koncept je šire definirao oporezivi dohodak jer je uključivao sve vrste dohotka koji su se mogli koristiti za

potrošnju. Dakle uz dohotke od rada oporezivi su bili i dohoci od imovine te imovinski dohoci (Šimović, 2012.).

Porez na dohodak uveden poreznom reformom iz 1994. godine bio je tzv. sintetički porez na dohodak što se može objasniti uključivanjem različitih izvora dohotka u ukupni dohodak, a onda se takav ukupni dohodak oporezivao jednim oblikom poreza. Navedenim se htjelo što više zadovoljiti zahtjevima horizontalne pravednosti prema kojem se smatralo kako porezni obveznici s istim dohocima trebaju snositi i jednaki porezni teret „...Prema tome, nije se pravila razlika između ostvarenog oporezivog dohotka, bilo da je on bio ostvaren od rada ili od imovine i imovinskih prava.“ (Šimović, 2012.), ali i vertikalne pravednosti koja se ostvarivala uvođenjem progresivne stope i neoporezivog dijela dohotka. Iako se u većem dijelu promatranog razdoblja isprepliću dohodovni i potrošni koncept oporezivanja u ovom konkretnom razdoblju dohodovni koncept je bio izraženiji posebice od 2001. do 2004. godine kada su se oporezivali dohoci od kapitala, dividende i sl. dok je u razdoblju nakon 2005. godine pa do danas najviše došao do izražaja hibridni koncept koji sadržava i potrošni i dohodovni, ali u većoj mjeri do izražaja dolazi potrošni koncept oporezivanja dohotka (Šimović, 2012.).

Od 1994. godine Zakon o porezu na dohodak doživio je brojne izmjene, dorade i dopune te su se koncepti oporezivanja mijenjali više puta. Na temelju tih najznačajnijih promjena podijeljena su i tri ključna razdoblja u ovom radu. U godinama koje slijede provedeno je niz izmjena koje su se ponajviše odnosile na promjene u poreznim stopama i poreznim razredima, uvođenje osobnih odbitaka i prireza (Šimović, 2012.).

U tablici 8 prikazani su porezni razredi i osobni odbitak, odnosno neoporezivi dio dohotka prikazan je za osobu bez uzdržavanih članova obitelji i djece u razdoblju od 1994. do 2000. godine. „Tijekom 1994. osnovni osobni odbitak se određivao kao iznos od 60% minimalne godišnje plaće iz godine za koju se utvrđuje porez za poreznog obveznika“ (Šimović, 2012.) te se on tijekom godine mijenjao. Od 1995. godine pa nadalje iznos osobnog odbitka utvrđuje se na temelju Zakona o porezu na dohodak (Šimović, 2012.). U ovom razdoblju odnosno do 2001. godine porezna osnovica se utvrđivala kao iznos trostrukog osobnog odbitka.

Tablica 8 Promjene u sustavu poreza na dohodak u RH u razdoblju od 1994. do 2000. godine

Godina	1. porezni razred			2. porezni razred	
	Neoporezivi dohodak	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica
1994.	332, 400, 500	25%	Do 996, 1200, 1500	35%	Iznad 996, 1200, 1500
1995.	700	25%	Do 2100	35%	Iznad 2100
1996.	700	25%	Do 2100	35%	Iznad 2100
1997.	800	20%	Do 2400	35%	Iznad 2400
1998.	800	20%	Do 2400	35%	Iznad 2400
1999.	1000	20%	Do 3000	35%	Iznad 3000
2000.	1000	20%	Do 3000	35%	Iznad 3000

Izvor: Šimović, 2012.

Nakon 2001. godine što je vidljivo iz tablice 9 iznos porezne osnovice jednak je dvostrukom osobnom odbitku (Šimović, 2012.).

„ Zakon o porezu na dohodak koji je uveden 1994. godine trajao je do kraja 2000. godine. U međuvremenu, Zakon je doživio niz izmjena (NN, 95/1994., 106/1996., 164/1998., 33/2000) koje su se odnosile na izmjene u stopama i poreznim razredima, uvođenje prireza te nekoliko promjena visine osobnog odbitka. Te izmjene su i u kasnijim sustavima poreza na dohodak bile učestale te su primarno djelovale na promjenu progresivnosti, odnosno vertikalne pravednosti. Što se tiče načela horizontalne pravednosti, ono se počelo narušavati relativno brzo. Već su tijekom 1996. godine uvedene olakšice za područja posebne državne skrbi (PPDS) čime je povećan osobni odbitak i povećana zaštitna kamata za porezne obveznike s tih područja. Nadalje, uvedene su olakšice za umjetnike i branitelje čime se također jednim dijelom utjecalo na načelo horizontalne pravednosti.“ (Šimović, 2012.)

Tablica 9 Promjene u sustavu poreza na dohodak u RH u razdoblju od 2001. do 2004. godine

Godina	1. porezni razred			2. porezni razred	
	Neoporezivi dohodak	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica
2001.	1250	15%	Do 2500	25%	2500-6250
2002.	1250	15%	Do 2500	25%	2500-6250
2003.	1500	15%	Do 3000	25%	1500-7500
2004.	1500	15%	Do 3000	25%	1500-7500

Izvor: Šimović, 2012.

Razlog zbog kojeg je ovo razdoblje prikazano odvojeno od prethodnog je činjenica da je 2001. godine uveden i 3. porezni razred iako u ovoj tablici nije vidljiv. Porezna stopa je iznosila 35% na poreznu osnovicu veću od 6.250,00 kn. Zatim, 2003. godine uvodi se i 4. porezni razred s poreznom stopom od 45% na porezne osnovice veće od 21.000,00 kn što je utjecalo na povećanje vertikalne pravednosti, a kada govorimo o horizontalnoj pravednosti izostao je jači pomak ka dohodovnom konceptu „...jer su se oporezivale samo dividende i udjeli u dobiti i to po granično najnižoj poreznoj stopi od 15%, s time da se tako plaćeni porez po odbitku smatrao konačnim. Izostalo je snažnije oporezivanje dohodaka od kapitala, prije svega kamata na štednju i vrijednosne papire te kapitalnih dobitaka od financijske imovine.“ (Šimović, 2012.).

Ono što također djeluje na opterećenje rada u RH su i doprinosi na te doprinosi iz plaće. Za vrijeme reformiranja poreznog sustava Republike Hrvatske došlo je do potrebe financiranja određenog dijela javnih potreba putem izvanproračunskih fondova. Kao odgovor na to „...osnovani su Republički fond zdravstvenog osiguranja i zdravstva Hrvatske (Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje), Republički fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje) te Republički zavod za zapošljavanje Hrvatske (Hrvatski zavod za zapošljavanje).“ (Petrović, 2007.). „Doprinos za mirovinsko osiguranje (iz i na plaću), odnosno zbrojna stopa tog doprinosa kontinuirano se smanjuje od 1994. do 2003. godine te na toj razini stagnira dulji niz godina.“ (Petrović, 2007.) 1. siječnja 2003. godine donesen je Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja. „Prema njemu se doprinos za mirovinsko osiguranje obračunava samo iz plaće, odnosno na teret radnika i to po stopi od

20% te se razlikuje: doprinos za mirovinsko osiguranje za prvi stup, odnosno na temelju generacijske solidarnosti od 15% (doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti i dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem) i doprinos za mirovinsko osiguranje za drugi stup, odnosno na temelju individualne kapitalizirane štednje od 5% (doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje i dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem).“ (Petrović, 2007.) Doprinos za zdravstveno osiguranje se kretao na razinama od 7% i kasnije od 9% međutim 2002. godine donesen je Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja i njime se ukinulo plaćanje ovog doprinosa iz plaće što znači da sav njegov teret od tog trenutka snosi poslodavac. „Doprinos za zapošljavanje se u početku (1994. i 1995.) plaćao samo iz plaće da bi se od kolovoza 1996. godine uvelo plaćanje tog doprinosa i na plaću po stopi od 0,85% koliko je iznosio sve do 2002. godine. Novim Zakonom (NN 147/02) doprinos za osiguranje u slučaju nezaposlenosti obračunava se samo na plaću, odnosno na teret poslodavca po stopi od 1,7%.“ (Petrović, 2007.) Također, 1998. godine ukinut je i Zakon o plaćanju doprinosa „...a sredstva za doplatak za djecu od 1. srpnja 1998. godine osiguravaju se iz državnog proračuna (dječji doplatak ne bi trebao biti ovisan o radnom, nego o imovinskom statusu roditelja).“ (Petrović, 2007.).

U tablicama 10 i 11 detaljnije su prikazane promjene doprinosa iz i na plaću u razdoblju od 1994. do 2004. godine.

Kako je promatrano razdoblje karakteristično po brojnim promjenama, u smislu stalnih izmjena poreznih stopa, poreznih razreda, osnovica i slično, kao i ukidanju brojnih doprinosa iz i na plaću ili njihovog smanjivanja i prilagođavanja, postignuti su pozitivni učinci na kretanje poreznog klina koji se definira kao udio poreza i doprinosa u ukupnom trošku rada (Petrović, 2007.). On se od početka 90-ih godina u Hrvatskoj kontinuirano smanjuje što rasterećuje poslodavce, a zaposlenicima, odnosno poreznim obveznicima ostavlja veći dio dohotka raspoloživog za trošenje (Petrović, 2007.).

Tablica 10 Stope doprinosa iz plaće od 1994. do 2004. godine

Godina	Doprinos za mirovinsko osiguranje	Doprinos za zdravstveno osiguranje	Doprinos za zapošljavanje	Doprinos za dječji doplatak	Ukupno doprinosi
1994.	13,5%	7,50%	2%	2,50%	25,50%
1995.	12,75%	7%	1,90%	2,20%	23,85%
1996.	12,75%	7%	0,85%	2,20%	22,80%
1997.	12,75%	7%	0,85%	2,20%	22,80%
1998.	10,75%	9%	0,85%	2,20%	22,80% (od 1.srpnja – 20,60%)
1999.	10,75%	9%	0,85%		20,60%
2000.	10,75%	9%	0,85%		20,60%
2001.	10,75%	9%	0,85%		20,60%
2002.	10,75%	9%	0,85%		20,60%
2003.	20%				20,00%
2004.	20%				20,00%

Izvor: Petrović, 2007.

Tablica 11 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2004. godine

Godina	Doprinos za mirovinsko osiguranje	Doprinos za zdravstveno osiguranje	Doprinos za zapošljavanje	Doprinos za dječji doplatak	Vodni doprinos	Ukupno doprinosi na plaću
1994.	13,50%	7,50%		0,80%	0,80%	21,80%
1995.	12,75%	7,00%		0,76%	0,76%	20,51%
1996.	12,75%	7,00%	Od 1. kolovoza 0,85%	0,76%	0,76%	21,36%
1997.	12,75%	7,00%	0,85%	0,76%	0,76%	21,36%
1998.	10,75%	9,00% od 1.	0,85%	0,76%	0,76% do	21,36% do

	veljače	do 30. lipnja	30. lipnja	30. lipnja, od 1. srpnja
				20,60%
1999.	10,75%	9,00%	0,85%	20,60%
2000.	10,75% od prvog lipnja 8,75%	9,00% od prvog lipnja 7,00%	0,85%	20,60% do 31. svibnja, 16,60% od 1. lipnja
2001.	8,75%	7,00%	0,85%	16,60%
2002.	8,75%	7,00%	0,85%	17,07%
2003.		15,00% 0,50%	1,70%	17,20%
2004.		15,00% 0,50%	1,70%	17,20%

Izvor: Petrović, 2007.

U tablici 12 vidljiv je iznos poreznog klina u postotku ukupnog troška rada za prosječnog radnika.

Tablica 12 Porezni klin za prosječnog radnika u % ukupnog troška rada, 1994. - 2006.

	Porez na dohodak	Doprinosi za socijalno osiguranje (zaposlenik)	Doprinosi za socijalno osiguranje (poslodavac)	Ukupni doprinosi za socijalno osiguranje	Ukupan porezni klin
1994.	10,5	20,9	17,9	38,8	49,4
1995.	10,8	19,8	17,0	36,8	47,6
1996.	11,4	19,4	17,3	36,6	48,0
1997.	8,6	17,7	22,5	40,2	48,7
1998.	9,2	16,8	22,3	39,1	48,3
1999.	9,0	16,1	22,0	38,1	47,0
2000.	9,0	16,4	20,6	36,9	45,9
2001.	7,0	16,6	19,5	36,1	43,1
2002.	7,5	16,5	19,8	36,3	43,8
2003.	6,8	17,1	14,7	31,7	38,6
2004.	7,4	17,1	14,7	31,7	39,2
2005.	7,2	17,1	14,7	31,7	39,0
2006.	7,8	17,1	14,7	31,8	39,6

Napomena: Prosječno porezno opterećenje obveznika bez uzdržavanih članova obitelji koji zarađuje prosječnu bruto plaću.

Izvor: preuzeto iz Petrović, 2007.

Iz priloženog je vidljivo kako se porezni klin iz 1994. s gotovo 50% smanjio na oko 40% tijekom 2004.-2006. što znači da je 1994. godine poslodavac od svake kune koju je odvajao za svog radnika, 49,4 lipa odvojio za porez na dohodak i doprinose dok je primjerice, 2004. godine na svaku kunu izdvajao 39,2 lipe. Hrvatska je u ovom razdoblju imala jako pozitivnu sliku poreznog klina u odnosu na tadašnje članice EU ili druge tranzicijske zemlje. Ovako pozitivni rezultati su dosta bitni jer visoki porezni klin može imati vrlo negativne posljedice na ponudu i potražnju za radom isto tako rezultat je i prijevremenog umirovljenja jer su mnogi radnici otpušteni u uvjetima visokog poreznog klina zbog restrukturiranja i rasta socijalnih rashoda (Petrović, 2007.). „Iz navedenih promjena poreza na dohodak i doprinosa za socijalno osiguranje vidljivo je da je porezno rasterećenje u Hrvatskoj bilo provođeno na različite načine – povećanjem osnovnog osobnog odbitka..., snižavanjem poreznih stopa i snižavanjem stopa po kojima se obračunavaju obvezni doprinosi. Vidljivo je da osnovni izvor opterećenja u Hrvatskoj nije porez na dohodak, već doprinosi za socijalno osiguranje, i to posebice doprinosi iz plaća, odnosno oni koje snose zaposleni. Prosječan radnik u Hrvatskoj plati 4 puta više doprinosa nego poreza...pa bi i malo smanjenje doprinosa tome radniku donijelo veće potencijalne uštede od značajnijeg smanjivanja poreznih stopa, no time se javlja rizik financiranja sustava socijalne sigurnosti...“ (Petrović, 2007.)

„Između 1997. i 2004. godine dogodile su se tri glavne promjene: a) osobni se odbitak udvostručio (dok je prosječni bruto dohodak porastao 65%) b) struktura poreznih stopa postala je “strmija”, time što se najviša (najniža) granična porezna stopa promijenila s 35 na 45% (sa 20 na 15%); c) uvedene su brojne olakšice, a sve su one dohodovno-elastične (koncentrirane su od bruto dohotka). Sve te promjene imale su različite utjecaje na koncentraciju i relativnu veličinu osobnog odbitka, ostalih odbitaka i neto poreza, te stoga i na progresivnost.“ (Urban, 2006.)

4.2. Promjene u sustavu poreza na dohodak u razdoblju od 2005. do 2017. godine

2005. godine usvojen je novi Zakon o porezu na dohodak. To je bio treći Zakon o porezu na dohodak. Uvođenje ovog zakona nije dovelo do značajnijih promjena u oporezivanju dohotka (Šimović, 2012.). Ono što se ovim zakonom htjelo učiniti je donošenje jednostavnijih i razumljivijih propisa. „Većina poreznih olakšica koje su ranije uvedene zadržale su se sve do 2010., s tim da su posebno mjesto dobili i poticaji za zapošljavanje i povećanje gospodarske

aktivnosti na PPDS i brdsko-planinskim područjima (BPP). Ovim Zakonom nominalno je uveden i šesti izvor dohotka nazvan drugi dohodak. Radi se o dohotku koji se ostvaruje povremeno izvan radnog odnosa, a koji je ranije bio obuhvaćen kao dohodak od drugih samostalnih djelatnosti. Samo se željelo pojednostaviti sustav oporezivanja dohotka od samostalne djelatnosti i dohotka od nesamostalnog rada. Nadalje, ukinuto je oporezivanje dividende i udjela u dobiti čime su oporezivi dohoci od kapitala dodatno suženi.“ (Šimović, 2012.)

Zakonom iz 2005. godine zadržane su tri porezne stope oporezivanja dohotka usvojene iz Zakona o porezu na dohodak u 2001. godini (15%, 25% i 35%) te je uvedena i četvrta stopa od 45% koje su detaljno prikazane u tablici 13. Visina osobnog odbitka od 2005. do 2008. godine bila je 1.600,00 kn (Šimović, 2012.).

Tablica 13 Prikaz poreznih osnovica i poreznih stopa primjenjivanih od 2005. do 2010. godine u RH

Mjesečna porezna osnovica	Godišnja porezna osnovica	Stopa
Do 3.600,00 kn	Do 43.200,00 kn	15%
Iznad 3.600,00 kn do 9.000,00 kn	Iznad 43.200,00 kn do 108.000,00 kn	25%
Iznad 9.000,00 kn do 25.200,00 kn	Iznad 108.000,00 kn do 302.400,00 kn	35%
Iznad 25.200,00 kn	Iznad 302.400,00 kn	45%

Izvor: Smešnjak Ramov, 2009.

Izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak iz 2005. godine, 2010. godine uvedene su tri nove porezne stope od 12%, 25% i 40%. „Nadalje, ukinute su olakšice koje su se odnosile na dodatni osobni odbitak. Ukupno gledajući, različitim poreznim tretmanom izvora dohotka odstupilo se od cjelovite primjene sintetičkog poreza na dohodak. Također, brojne su promjene u definiciji porezne osnovice i oporezivih izvora dohodaka te broju i vrsti olakšica

utjecale na ostvarivanje načela horizontalne i vertikalne pravednosti.“ (Šimović, 2012.)
 Osobni odbitak u razdoblju od 2008. do 2012. bio je na visini od 1.800,00 kn (Porezni vjesnik, 2015.).

Slika 3 Porezne stope i porezne osnovice poreza na dohodak od 2010. do 2015. godine

Stope poreza na dohodak	Mjesečna porezna osnovica primjena od 1. srpnja 2010.
12%	do 3.600,00 kn
25%	Iznad 3.600,00 kn do 10.800,00 kn (tj. daljnjih 7.200,00 kn)
40%	Iznad 10.800,00 kn

Izvor: (RRIF-ove obavijesti, 2010.)

Osobni odbitak se do 2015. godine povećao dva puta. Prvi put tijekom 2012. godine na visinu od 2.200,00 kn, a onda je 1. siječnja 2015. došlo je do izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak u kojem je osobni odbitak povećan na 2.600,00 kn te su porezne stope zadržane kakve su bile, ali uz drugačije razrede (Zakon o porezu na dohodak, 2015.). U tablici 14 te promjene su detaljno prikazane.

Tablica 14 Izmjena poreznih razreda i poreznih stopa poreza na dohodak od 2015. do 2017. godine

Mjesečna porezna osnovica	Godišnja porezna osnovica	Stopa
Do 2.200,00 kn	Do 26.400,00 kn	12%
Iznad 2.200,00 kn do 13.200,00 kn	Iznad 26.400,00 kn do 158.400,00 kn	25%
Iznad 13.200,00 kn	Iznad 158.400,00 kn	40%

Izvor: Izradila autorica na temelju Zakona o porezu na dohodak, 2015.

Kako bi se što bolje procijenile promjene u poreznom opterećenju rada, odnosno isplate neto plaće kao rezultat promjena u poreznim stopama i razredima u tablici 15 prikazani su obračuni plaće tijekom različitih razdoblja. Prvi obračun odnosi se na porezne propise iz 2010. godine dok je drugi obračun izrađen prema propisima iz 2015. godine. Pretpostavlja se da osoba nema uzdržanih članova obitelji te živi u Zagrebu pa stoga plaća prirez porezu na dohodak od 18%. Isto tako obveznik je uplate mirovinskih doprinosa i u 1. i u 2. stup mirovinskog osiguranja.

Iz bruto plaće oba radnika prvo se oduzimaju doprinosi za mirovinsko osiguranje od kojih u prvi stup odlazi 15% bruto plaće, a u drugi stup 5% bruto plaće. Oduzimanjem doprinosa iz plaće od bruto plaće dobije se dohodak. Kako bi se utvrdila porezna osnovica potrebno je od dohotka oduzeti osobni odbitak. U 2010. godini taj odbitak je bio 1.800,00 kn, dok je u 2015. on uvećan na 2.600,00 kn. Takvo uvećanje osobnog odbitka smanjuje poreznu osnovicu što bi trebalo za rezultat imati i manje porezno opterećenje rada, ali to nije postignuto u ovom slučaju, odnosno je, ali u vrlo maloj mjeri. Kada postoji porezna osnovica računa se porez na dohodak. Prema propisima iz 2010. godine prvi porezni razred bio je do 3.600,00 kn što znači da se na taj iznos primjenjuje porezna stopa od 12%. To izgleda ovako: $3.600,00 \text{ kn} * 12\% = 432,00 \text{ kn}$. S obzirom kako je porezna osnovica u prvom primjeru 6.200,00 kn, dakle veća od 3.600,00 kn, od 6.200,00 oduzima se 3.600,00 te se dobije iznos od 2.600,00 kn na koji se primjenjuje druga porezna stopa od 25% pa se izračunom dobije sljedeće: $2.600,00 * 25\% = 650,00 \text{ kn}$. Kada se zbroje iznosi 432,00 kn i 650,00 kn dobije se iznos od 1.082,00 kn. Taj iznos predstavlja poreznu obvezu radnika. Stopu od 40% ovdje nije potrebno koristiti jer porezna osnovica nije dovoljne veličine za to. Na isti način samo primjenom drugih poreznih razreda koji su prikazani u tablici 13 dobiva se i porezna osnovica za 2015. godinu. Prirez porezu na dohodak računa se kao 18% od porezne obveze, a 18% je slučaj za Zagreb dok u drugim gradovima u RH nije propisan isti postotak. Neto plaća dobiva se oduzimanjem zbroja poreza i prireza od iznosa dohotka. Dakle, vidljivo je da povećanje samog osobnog odbitka ne znači automatski veću neto plaću iako mnogi tako smatraju te zagovaraju stalno povećanje osobnog odbitka kako bi im se smanjila porezna obveza i povećao raspoloživi dohodak. Na iznos neto plaće ponajviše utjeću porezne stope poreza na dohodak i porezni razredi. Dakle, u drugom primjeru iako je povećan osobni odbitak porezni razred za stopu od 12% je značajno smanjen u odnosu na prvi primjer te je time veći dio dohotka bio oporezovan većom stopom od 25% što je u konačnici utjecalo na to da iznos neto plaće na kraju bude približno isti u oba slučaja (Na temelju tablice 15).

Tablica 15 Primjer obračuna plaće prema poreznim propisima iz 2010. i 2015. godine

Redni broj	Opis	Obračun plaće 2010. godine	Obračun plaće 2015. godine
1.	Bruto plaća	10.000,00	10.000,00
2.	Doprinosi iz plaće	2.000,00	2.000,00
	1. stup mirovinskog osiguranja (15%)	1.500,00	1.500,00
	2. stup mirovinskog osiguranja (5%)	500,00	500,00
3.	Dohodak	8.000,00	8.000,00
4.	Osobni odbitak	1.800,00	2.600,00
5.	Porezna osnovica	6.200,00	5.400,00
6.	Porez	1.082,00	1.064,00
7.	Prizez porezu na dohodak (18%)	194,76	191,72
8.	Ukupno porez i prizez	1.276,76	1.255,72
9.	Neto plaća	6.723,21	6.744,28

Izvor: Izradila autorica na temelju poreznih propisa iz 2010. i 2015. godine

4.3. Porezna reforma 2017.-2020. godine i njen utjecaj na oporezivanje dohotka

Tijekom posljednjih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj javljaju se potrebe za brojnim reformama kako reformom mirovinskog sustava, obrazovanja, zdravstva tako je značajna bila i potreba za poreznom reformom. „Analiza poreznog sustava RH ukazala je na glavne zamjerke postojećem poreznom sustavu. Već primjena propisanih poreznih stopa u najznačajnijim poreznim oblicima poreznog sustava RH ukazuje na visoko porezno opterećenje u odnosu na države u okruženju.“ (Zrinušić; Kudeljan, 2016.) „U poreznom sustavu RH na području poreza na dohodak primjenjuju se stope: 12%, 25% i 40%. Ako se u porezu na dohodak promatra primjena najviše porezne stope ona iznosi 40%. Prosjek EU28 je 35,1%, uz činjenicu da veliki broj država ima stope veće od 40%. Stoga sama usporedba visine najviše stope poreza na dohodak stvara privid primjene prosječne stope, međutim

usporedba razine primitaka na kojoj se počinje primjenjivati, svrstava poreznu stopu od 40% u Republici Hrvatskoj među najviše porezne stope u državama u okruženju.“ (Zrinušić; Kudeljan, 2016.) Ovo je dakako jedan od značajnijih problema koji se poreznom reformom nastojao riješiti te na što efikasniji način općenito smanjiti opterećenost plaća porezima. Porezna reforma počela se provoditi od 1. siječnja 2017. godine. Provedena je u četiri kruga s početkom primjene prvog kruga od 1. siječnja 2017., drugog kruga od 1. siječnja 2018., trećeg kruga od 1. siječnja 2019. te četvrtog kruga od 1. siječnja 2020. godine (Ministarstvo financija, 2019.).

Prvi krug porezne reforme može se označiti kao ključni za porez na dohodak jer je u njemu provedeno najviše promjena koje se tiču ovog oblika poreza. „Propisano je utvrđivanje dohotka kao godišnjeg i konačnog dohotka, povećan osnovni osobni odbitak s 2.600,00 kn na 3.800,00 kn te koeficijenti za uvećanje osobnog odbitka za uzdržavane članove i djecu s 0,5 na 0,7 te za invalidnost s 0,3 ili 1 na 0,4 ili 1,5; prošireni su porezni razredi; uvedene samo dvije porezne stope 24% i 36%...“ (Ministarstvo financija, 2019.) Isto tako, umanjila se obveza poreza na dohodak od nesamostalnog rada za 50% za umirovljenike i porezne obveznike s potpomognutih područja i područja Grada Vukovara, povećan je i iznos za status uzdržavanog člana s 13.000,00 kn na 15.000,00 kn te su ukinuta ograničenja za mogućnost paušalnog oporezivanja dohotka (Ministarstvo financija). U tablici 16 je prikaz promjena osobnih odbitaka na temelju novog Zakona o porezu na dohodak. Tablica 17 prikazuje nove koeficijente za povećanje osobnog odbitka koji su također ovim zakonom promijenjeni.

Tablica 16 Promjena osobnih odbitaka novim Zakonom o porezu na dohodak

Osobni odubitak	Trenutno stanje	Prema odredbama ovog Prijedloga zakona
Osnovni osobni odubitak	2.600,00	3.800,00
Osnovni osobni odubitak za umirovljenike	3.800,00	3.800,00
Osobni odubitak za porezne obveznike iz I. skupine po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske i na području Grada Vukovara	3.500,00	3.800,00
Osobni odubitak za porezne obveznike iz II. skupine po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske	3.000,00	3.800,00

Napomena: stupac „Trenutno stanje“ odnosi se na stanje iz 2016. godine, stanje prije provedene reforme

Izvor: Zrinušić; Kudeljan, 2016.

Tablica 17 Promjene koeficijenata za uvećanje osobnog odbitka novim Zakonom o porezu na dohodak

Osobni odubitak	Trenutno stanje		Prema odredbama ovog Prijedloga zakona	
Osnovica za utvrđivanje	2.600,00		2.500,00	
Opis	Faktor	Iznos	Faktor	Iznos
Uzdržavani član	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Prvo dijete	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Drugo dijete	0,7	1.820,00	1,0	2.500,00
Treće dijete	1,0	2.600,00	1,4	3.500,00
Četvrto dijete	1,4	3.640,00	1,9	4.750,00
Peto dijete	1,9	4.940,00	2,5	6.250,00
Šesto dijete	2,5	6.500,00	3,2	8.000,00
Sedmo dijete	3,1	8.060,00	4,0	10.000,00
Osmo dijete	3,9	10.140,00	4,9	12.250,00
Deveto dijete	4,8	12.480,00	5,9	14.750,00
Osobe s invaliditetom	0,3	780,00	0,4	1.000,00
Osobe s invaliditetom po jednoj osnovi 100% i/ili koje radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa, pravo na njegu	1,0	2.600,00	1,5	3.750,00

Napomena: stupac „Trenutno stanje“ odnosi se na stanje iz 2016. godine, stanje prije provedene reforme

Izvor: Zrinušić; Kudeljjan, 2016.

Tablica 18 Uvođenje novih poreznih stopa u oporezivanju dohotka

Osobni odbitak	Trenutno stanje	Prema odredbama ovog Prijedloga zakona
Dohodak od nesamostalnog rada (plaća) – mjesečni predujam	12% – od mjesečne porezne osnovice do visine 2.200,00 kuna, 25% – na razliku mjesečne porezne osnovice između 2.200,00 kuna i 13.200,00 kuna 40% – na poreznu osnovicu iznad 13.200,00 kuna	24% od mjesečne porezne osnovice do visine 17.500,00 kuna 36% na poreznu osnovicu iznad 17.500,00 kuna

Napomena: stupac „Trenutno stanje“ odnosi se na stanje iz 2016. godine, stanje prije provedene reforme

Izvor: (Zrinušić; Kudeljjan, 2016.)

O učincima prvog kruga porezne reforme oglasilo se Ministarstvo financija u svojim publikacijama (2019.) koje je zaključilo sljedeće: „ u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu kod zaposlenih vidljiv je trend povećanja ukupnih osobnih odbitaka za cca 33%, umanjenja porezne osnovice za cca. 25%, umanjenja ukupnog poreza i prireza na dohodak za cca. 10% uz istovremeni rast neto isplata za cca.7%.“

1. siječnja 2018. krenuo je drugi krug porezne reforme kojim po pitanju poreza na dohodak nije učinjeno ništa preznačajno. Učinjeno je sljedeće: „ trošak smještaja i prehrane radnika koji s poslodavcem imaju sklopljen ugovor o radu na određeno vrijeme za sezonske poslove ne smatra se dohotkom od nesamostalnog rada, kod određivanja plaće u naravi, prag za određivanje godišnjeg iznosa iznad kojega se određuje plaća u naravi podiže se s 400,00 na 600,00 kn.“ (Ministarstvo financija, 2019.).

Treći krug porezne reforme počeo je 1. siječnja 2019. i dao je značajnije promjene u sustavu oporezivanja dohotka od drugog kruga. Najznačajnije učinjeno ovim krugom porezne reforme po pitanju oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada je širenje razreda za primjenu porezne stope od 24% na godišnji dohodak do 360.000,00 kn, a iznad tog iznosa primjenjuje se porezna stopa od 36% (Ministarstvo financija). „Došlo je do poreznog rasterećenja za određene porezne obveznike, odnosno za one čije plaće spadaju u više porezne razrede. Naime, povećan je prag porezne osnovice do 30.000,00 kuna mjesečno na koju se primjenjuje porezna stopa od 24% (s dosadašnjih 17.500,00 kuna). Na mjesečnu poreznu osnovicu iznad 30.000,00 kuna predujam poreza na dohodak plaćat će se po stopi od 36%.“ (Atlija, 2019.) Ovim krugom reforme su ukinuti i pojedini doprinosi na plaću. Ukinut je doprinos za obvezno osiguranje u slučaju nezaposlenosti od 1,7% te doprinos za zaštitu zdravlja na radu od 0,5%. Kako su ovi doprinosi trošak poslodavca, a ne radnika njihovim ukidanjem trebao bi se smanjiti trošak poslodavca što bi u optimističnom scenariju moglo povećati i plaću radnika kada bi poslodavac bio voljan ostvaren višak usmjeriti u povećanje plaće. Međutim, doprinos za zdravstveno osiguranje povećao se s 15% na 16,5% što u konačnici dovodi do smanjenja troška poslodavca od tek 0,7% (Ministarstvo financija, 2019.).

Četvrti krug porezne reforme koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020. godine ponovno donosi povećanje osobnog odbitka s 3.800,00 kuna na 4.000,00 kn. Povećan je obuhvat primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak, a izmjene zakona i reguliraju porezno rasterećenje mladih osoba. Osobe do 25. godine života imaju pravo na stopostotno umanjjenje porezne obveze, a onima između 26. i 30. godine života porezna obveza može se umanjiti za pedeset posto, a ta rasterećenja se mogu koristiti do visine porezne osnovice do 360.000,00 kn (Ministarstvo financija, 2019.). Stvarni učinak ovih poreznih reformi na visinu neto plaće može se vidjeti u tablici 19 koja se nadovezuje na tablicu 15 odnosno pretpostavljeni su isti uvjeti i ista visina bruto plaće.

Tablica 19 prikazuje obračun bruto plaće od 10.000,00 kn za radnika bez uzdržanih članova obitelji, s prebivalištem u Zagrebu te obveznika uplate mirovinskih doprinosa i u 1. i u 2. stup mirovinskog osiguranja prema poreznim propisima iz 2020. godine.

Tablica 19 Primjer obračuna plaće nakon provedene porezne reforme

Redni broj	Opis	Obračun plaće 2020. godine
1.	Bruto plaća	10.000,00
2.	Doprinosi iz plaće	2.000,00
	1. stup mirovinskog osiguranja (15%)	1.500,00
	2. stup mirovinskog osiguranja (5%)	500,00
3.	Dohodak	8.000,00
4.	Osobni odbitak	4.000,00
5.	Porezna osnovica	4.000,00
6.	Porez	960,00
7.	Priraz poretu na dohodak (18%)	172,80
8.	Ukupno porez i priraz	1.132,80
9.	Neto plaća	6.867,20

Izvor: Izradila autorica na temelju Zakona o porezu na dohodak

Način obračuna plaće objašnjen je iznad tablice 15 samo što se u ovom slučaju primjenjuje jedna porezna stopa od 24% te je osobni odbitak uvećan. Usporedbom tablica 15 i 19 može se primijetiti veći pomak u poreznom rasterećivanju neto plaće. Plaća iz 2020. godine je za skoro 123,00 kune viša u donosu na onu iz 2015. i za 144,00 kune viša u odnosu na onu prema poreznim propisima iz 2010. Isto tako kako su ukinuti pojedini doprinosi ranije spomenuti u odnosu na razdoblja prije porezne reforme može se zaključiti i da je trošak poslodavca u nekoj mjeri smanjen iako možda ne značajno.

Ono što se svakako može zaključiti je kako iako povećana, neto plaća i dalje za većinu radnika neće biti adekvatna, odnosno, i dalje veći broj ljudi ne osjeti previše koristi ove porezne reforme jer povećanje neto plaće od oko 100,00 kuna nije baš prevelik i značajan pomak. Iako je ova porezna reforma donijela značajne promjene u pozitivnom smjeru glede pojedinih vrsta poreza ne može se reći kako je u najvećoj mjeri ispunila očekivanja obveznika poreza na dohodak. Svakako ono što je vrlo pozitivno je porezno rasterećenje mladih osoba koje je ranije opisano što djeluje na uvećanje neto plaća mladim ljudima, a svakako motivira i poslodavce na zapošljavanje mladih ljudi koji ionako imaju problema s pronalaskom poslova zbog nedovoljno iskustva posebno kada se radi o vrlo mladim ljudima koji su tek završili sa svojim obrazovanjem (Na temelju tablice 19).

5. ZAKLJUČAK

Javni prihodi predstavljaju novčani prihod države. Služe za podmirenje javnih rashoda, odnosno podmirenje javnih potreba države. Najznačajniji javni prihodi većine suvremenih država su upravo porezi. Njihova značajnost posebno dolazi do izražaja kod analiziranja udjela poreznih prihoda u ukupnom BDP-u države koji je u suvremenim državama na jako visokoj razini. Najznačajnija podjela poreza je ona na izravne i neizravne poreze. U skupinu izravnih poreza ubraja se porez na dohodak koji je u ovom radu detaljno analiziran. Takav oblik poreza jedna je od najvažnijih komponenti suvremenih poreznih sustava te se njime ostvaruju brojni ekonomski, socijalni i drugi ciljevi fiskalne politike. Ovaj porezni oblik, također je i jedan od najizdašnijih poreznih oblika te nudi široku mogućnost upotrebe. U Republici Hrvatskoj dva zakona uređuju oporezivanje dohotka, a to su Zakon o porezu na dohodak i Zakon o lokalnim porezima.

U ovom radu poseban fokus je bio na analiziranju promjena i reformi, posebice posljednju provedenu poreznu reformu u sustavu poreza na dohodak s naglaskom na najznačajnije promjene poreznih stopa, poreznih razreda, osobnih odbitaka te njihov utjecaj na visinu isplaćene neto plaće. Od 1994. do 2005. godine osobni odbitak se udvostručio, struktura poreznih stopa je postala strmija te su one skoro svake dvije godine mijenjane, uvedena su četiri porezna razreda koja su kasnije i ukinuta te su uvedene i brojne olakšice, a RH je poboljšala svoju poziciju poreznog klina, odnosno došlo je do pada udjela doprinosa i poreza u ukupnom trošku rada. Nakon 2005. dolazi do novog Zakona o porezu na dohodak, ali i do daljnjih izmjena, dopuna i dorada. U to vrijeme karakteristične su bile tri porezne stope od 12%, 25% i 40%, a veličina poreznih razreda mijenjala se nekoliko puta te je došlo i do povećanja osobnih odbitaka više puta.

Značajniji pomaci po pitanju poreznog rasterećenja plaća radnika dogodili su se kao posljedica porezne reforme koja je provedena u četiri kruga od 2017. do 2020. godine. Povećan je osobni odbitak te su uvedene dvije porezne stope od 24% i 36% te je tijekom porezne reforme došlo i do proširenja poreznih razreda. Također, ukinuti su pojedini doprinosi te se time u nekoj mjeri smanjio trošak poslodavaca. Iako su učinci provedbe ove

reformе u kontekstu povećanja neto plaća vidljivi, oni ipak za brojne radnike nisu značajni. Neto plaća se povećala, ali ponajviše radnicima s visokom bruto plaćom dok većini ostalih koji u Hrvatskoj rade za prosječnu neto plaću od 5.000,00 ili 6.000,00 kuna neto plaća nije značajno porasla te ih ova reforma nije rasteretila na odgovarajući način. Iz provedene analize se, također, može zaključiti kako osnovni problem zapravo nije visina stope poreza na dohodak već činjenica kako su hrvatske plaće jako opterećene doprinosima iz plaće, odnosno, mirovinskim doprinosima. Brojnim analizama donesen je zaključak kako su prosječni radnici u Hrvatskoj opterećeni čak i do četiri puta više doprinosima nego porezom na dohodak. Međutim, nije realno za očekivati značajnije promjene na tom području u smislu smanjenja ili eventualnog ukidanja mirovinskih doprinosa jer hrvatski mirovinski sustav i s ovako visokim doprinosima i dalje ne pokazuje dugoročnu održivost.

LITERATURA

- 1) Atlija, R. (2019) *Obveza poreza na dohodak od nesamostalnog rada u Republici Hrvatskoj*. Diplomski rad. Zagreb: Ekonomski fakultet.
- 2) Bakran, D.; Cutvarić, M.; Milčić, I.; Sirovica, K.; Orlović, L.; Zuber, M. (2018) *Porezni vodič u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
- 3) Brümmerhoff, D. (1996) *Javne financije*. 7. izd. Zagreb: MATE d.o.o.
- 4) Cutvarić, M. (2010) *RRIF-ove OBAVIJESTI*. Zagreb: RRIF
- 5) Državni zavod za statistiku (2018) *Statistički ljetopis 2018*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
- 6) Janičev, Z.; Supić, J.; Živković, D. (2009) *Hrvatski porezni sustav*. Zagreb: Institut za javne financije.
- 7) Jelčić, B. (1990). Nauka o financijama i financijsko pravo. *Financijska praksa*. 14, (6-8), str. 431-433.
- 8) Jelčić, B. (2018) *Porezi opći dio*. Zagreb: Libertas međunarodno sveučilište.
- 9) Jelčić, B.; Jelčić B. (1998) *Porezni sustav i porezna politika*. Zagreb: Informator.
- 10) Krtalić, S. (2003) Koliko smo daleko od poreznih sustava zemalja Europske Unije. U: Zbornik radova znanstvenog skupa. *Promjene u sustavu javnih prihoda*, 27.3.2003. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- 11) Ministarstvo financija (2019) *Provedena porezna reforma 2017.-2019*. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2019/07%20srpanj/26%20srpnja/pregled%20promjena%202016-2019%20-%2026%2007%2019%20PP.pdf>
- 12) Ministarstvo financija, porezna uprava (2020), *Propisi: porezi*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=gru1
- 13) Narodne novine (2004) *Zakon o porezu na dohodak*. Zagreb: Narodne novine d.d., 177/2004. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2004_12_177_3066.html
- 14) Narodne novine (2016) *Zakon o porezu na dohodak*. Zagreb: Narodne novine d.d., 115/2016. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_12_115_2525.html

- 15) Narodne novine (2017) *Zakon o lokalnim porezima*. Zagreb: Narodne novine d.d., 115/16, 101/17. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/875/Zakon-o-lokalnim-porezima>
- 16) Narodne novine (2020) *Zakon o porezu na dodanu vrijednost*. Zagreb: Narodne novine d.d., 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/1455/Zakon-o-porezu-na-dodanu-vrijednost->
- 17) Narodne novine (2020) *Zakon o porezu na dohodak: pročišćeni tekst*. Zagreb: Narodne novine d.d., 115/16, 106/18, 121/19. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>
- 18) OECD (2019.) *Revenue statistics 1965. - 2019*. Pariz: OECD
- 19) Petrović, S. (2007) Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007., *Revija za socijalnu politiku*, god. 14, br. 3-4, str. 415-439.
- 20) Popović, M. (2018) *Porez na dohodak u RH*. Završni rad. Split: Ekonomski fakultet.
- 21) Porezna uprava (2020) *Osobni odbitak: Tablica osobnih odbitaka* (online). Zagreb: Ministarstvo financija, Porezna uprava. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/OsobniOdbitak.aspx (27. travnja, 2020.)
- 22) Porezna uprava (2020) *Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja* (online). Zagreb: Ministarstvo financija, Porezna uprava. Dostupno na: <https://www.porezna-uprava.hr/bi/Stranice/Dvostruko-oporezivanje.aspx> (24. travnja, 2020.)
- 23) Roller, D. (2009) *Fiskalni sustavi i oporezivanje poduzeća*. Zagreb: RRiF-plus d.o.o.
- 24) Šimović, H. (2012) Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i pokušaji. *Revija za socijalnu politiku*. god. 19, br. 1, str. 1-24.
- 25) Šimurina, N.; Dražić Lutilsky, I.; Barbić, D.; Dragija Kostić, M. (2018) *Osnove porezne pismenosti*. Zagreb: Narodne novine.
- 26) Šimurina, N.; Šimović, H.; Mihelja Žaja, M.; Primorac, M. (2012) *Javne financije u Hrvatskoj*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb.
- 27) Uljanić, I.; Bartolec, S. (2015) Osobni odbitak – značajke, povijesni pregled i izmjene. *Porezni vjesnik*. 1/2015., str. 46-72.
- 28) Urban, I. (2006) Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: Dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa. *Financijska teorija i praksa*. 30 (3), str. 205-230.
- 29) Zrinušić, Z.; Vuraić Kudeljčan, M. (2016) Porezna reforma. *Porezni vjesnik*, br. 12, str. 27-43.

POPIS TABLICA

Tablica 1 Porezi kao dio BDP-a u odabranim članicama OECD-a i EU.....	10
Tablica 2 Primjeri proizvoda na koje se obračunavaju snižene stope poreza na dodanu vrijednost	14
Tablica 3 Ostvarenje državnog proračuna 2015., 2016. i 2017. godine	16
Tablica 4 Porezni prihodi državnog proračuna u 2015., 2016. i 2017. godini	16
Tablica 5 Uvećanje osnovnog osobnog odbitka	30
Tablica 6 Opterećenje rada porezima i doprinosima prema zakonskim propisima iz 2020. godine	32
Tablica 7 Sudjelovanje prihoda od poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima od 2014. do 2017. godine	34
Tablica 8 Promjene u sustavu poreza na dohodak u RH u razdoblju od 1994. do 2000. godine	38
Tablica 9 Promjene u sustavu poreza na dohodak u RH u razdoblju od 2001. do 2004. godine	39
Tablica 10 Stope doprinosa iz plaće od 1994. do 2004. godine	41
Tablica 11 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2004. godine	41
Tablica 12 Porezni klin za prosječnog radnika u % ukupnog troška rada, 1994. - 2006.....	42
Tablica 13 Prikaz poreznih osnovica i poreznih stopa primjenjivanih od 2005. do 2010. godine u RH	44
Tablica 14 Izmjena poreznih razreda i poreznih stopa poreza na dohodak od 2015. do 2017. godine .	45
Tablica 15 Primjer obračuna plaće prema poreznim propisima iz 2010. i 2015. godine	47
Tablica 16 Promjena osobnih odbitaka novim Zakonom o porezu na dohodak.....	49
Tablica 17 Promjene koeficijenata za uvećanje osobnog odbitka novim Zakonom o porezu na dohodak	49
Tablica 18 Uvođenje novih poreznih stopa u oporezivanju dohotka.....	50
Tablica 19 Primjer obračuna plaće nakon provedene porezne reforme	52

POPIS SLIKA

Slika 1 Najznačajnije vrste izravnih poreza	12
Slika 2 Najznačajnije vrste neizravnih poreza.....	13
Slika 3 Porezne stope i porezne osnovice poreza na dohodak od 2010. do 2015. godine.....	45

ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE:

Brkić Ira

ira.brkic@gmail.com

RADNO ISKUSTVO:

2016–2017 Demonstrator volonter na katedri za organizaciju i menadžment

Ekonomski fakultet Zagreb

2019–danas Studentski posao animatorice na dječjim rođendanima

Logopedski kabinet En-ten-tini

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE:

2015–danas Integrirani studij poslovne ekonomije, smjer financije

Ekonomski fakultet Zagreb

OSOBNJE VJEŠTINE:

Strani jezici:

engleski C1

njemački A2

DIGITALNE VJEŠTINE:

dobro poznavanje alata unutar Microsoft Office paketa

Vozačka dozvola B